

Opinnäytetyö (AMK)

Sosionomikoulutus

2020

Sisko Pyysalo

**”SE ON PÄIVÄKODIN JA
PERHEEN VÄLINEN
YHTEISTYÖ, MOLEMMIN
PUOLIN ASIAT TULEE
TIETOOON LAPSESTA”**

– Vanhempien kokemuksia kasvatusyhteistyöstä ja
osallisuudesta

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosionomikoulutus

2020 |42 sivua ja 2 liitesivua

Sisko Pyysalo

”SE ON PÄIVÄKODIN JA PERHEEN VÄLINEN YHTEISTYÖ, MOLEMMIN PUOLIN ASIAT TULEE TIEToon LAPSESTA”

- Vanhempien kokemuksia kasvatusyhteistyöstä ja osallisuudesta

Tämän tutkimuksellisen opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää vanhempien kokemuksia kasvatusyhteistyöstä ja osallisuudesta lapsen varhaiskasvatukseen eräässä Satakuntalaisessa päiväkodissa. Vanhempien osallisuutta pidetään tärkeänä uusissa Valtakunnallisissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2018 ja tutkimuksella osallistuttiin ajankohtaiseen keskusteluun vanhempien mahdollisuudesta lapsen varhaiskasvatuksen suunnitteluun.

Tämä tutkimus tuotti tietoa kasvatusyhteistyöstä ja osallisuuden kokemuksista vanhempien näkökulmasta, jota voidaan hyödyntää kehitettäessä edelleen kasvatusyhteistyötä lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemiseksi vanhempien ja kasvatushenkilöiden välillä.

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena ja teoriaosuudessa tarkasteltiin Bronfenbrennerin ekologista teoriaa kasvatusyhteistyön taustalla sekä vanhempien kokemuksia kasvatusyhteistyöstä ja osallisuudesta. Tutkimusaineisto kerättiin viiden vapaaehtoisen vanhemman teemahaastattelulla, joiden lapset ovat hoidossa kyseisessä päiväkodissa. Tutkimushaastattelut toteutettiin kesän 2019 aikana. Tutkimuksen analysointi toteutettiin sisällönanalyysillä.

Tutkimustulokset olivat hyvin samansuuntaiset kuin aiemmissakin tutkimuksissa. Vanhemmat pitivät kasvatusyhteistyötä hyvin tärkeänä varhaiskasvattajien kanssa ja he kokivat sen avoimeksi, kunnioittavaksi ja luottamukselliseksi. Vanhemmat halusivat lapsensa varhaiskasvatuksen olevan yksilöllistä, turvallista ja luottamuksellista. Vanhemmat kokivat, että he saavat tukea vanhemmuuteensa päiväkodin taholta.

ASIASANAT:

Varhaiskasvatus, kasvatusyhteistyö, huoltajien osallisuus, lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme in Social Services

2020 | 42 pages, 2 attachments

Sisko Pyysalo

“IT IS THE CO.-OPERATION BETWEEN THE DAY CARE CENTRE AND THE FAMILY, INFORMATION ABOUT THE CHILD IS SHARED”

- Parents' experiences of parental partnership and participation

The objective of this thesis was to find out how the parents of children at a Day-Care Centre in the Satakunta region have experienced parental partnership and participation. Parents' participation is considered very important on the National core curriculum for Early Childhood Education and Care (2018). This research contributes to the ongoing discussion on the possibilities that parents had for participating in the planning of their children's early education.

This research sheds light on parents' experiences of parental partnership and agency. The results can be utilized in developing further the co-operation between parents and early childhood educators to support the children's wellbeing.

The study was conducted by applying a qualitative method. Bronfenbrenner's ecological theory was used in the framework of this study to examine the parental partnership as well as the parents' experiences concerning the co-operation and participation. The research data was gathered through thematic interviews of five voluntary parents whose children are enrolled in the Day-Care Centre in question. The interviews were carried out in the summer of 2019. The data was analyzed by using content analysis.

The results of the study were in correlation with those of previous studies. Parents regard the parental partnership with early childhood educators crucial. From their perspective it has been open, respectful and confidential. Parents wanted their children's early childhood education to be individual, safe and confidential. Furthermore, they felt that they received support from the Day Care Centre.

KEYWORDS:

early childhood education, parental partnership, parent participation, early childhood education plans

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 KASVATUSYHTEISTYÖN PERUSTA	7
2.1 Bronfenbrennerin ekologinen kehitysteoria	7
2.2 Vanhempien kokemukset yhteistyöstä ja osallisuudesta	11
3 LAPSEN VARHAISKASVATUKSEN SUUNNITTELU	17
3.1 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma kasvattajien työväline	17
3.2 Lapsen osallisuus varhaiskasvatussuunnitelman laatimisessa	19
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	21
4.1 Tutkimuksen aihe, tavoite ja tutkimuskysymykset	21
4.2 Tutkimusmenetelmä	22
4.3 Kohderyhmä ja aineiston analyysi	25
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET	27
5.1 Vanhempien kokemukset kasvatusyhteistyöstä lapsen kasvatuksessa	27
5.2 Vanhempien osallisuus lapsen varhaiskasvatuskeskustelussa	29
6 POHDINTA	32
6.1 Tulosten pohdintaa	32
6.2 Tutkimuksen luotettavuus	35
6.3 Oppimisprosessi sekä ammatillinen kasvu ja kehitys	37
LÄHTEET	39

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuslupa.

Liite 2. Teemahaastattelurunko.

1 JOHDANTO

Kasvatusyhteistyö vanhempien ja varhaiskasvattajien kesken edistää lapsen hyvinvointia merkittävästi, jolloin sitoudutaan toimimaan yhdessä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseen. Kasvatusyhteistyön tulee pohjautua luottamukselliseen, avoimeen, kunnioittavaan vuorovaikutukseen vanhempien ja varhaiskasvattajien välillä. Päiväkodissa laaditaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelma yhdessä vanhempien kanssa melko pian lapsen varhaiskasvatuksen alettua. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on pedagoginen asiakirja, johon kirjataan lapsen vahvuudet, kiinnostuksen kohteet, oppimistavoitteet ja mahdolliset tuen tarpeet. Keskeisenä osana suunnitelmaa on kirjata tavoitteet pedagogiselle toiminnalle ja työtavat niiden käytännön toteutukselle. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2018 kasvatusyhteistyötä pidetään tärkeänä, koska sitoudutaan lasten terveen, turvallisen kasvun, tasapainoisen kehityksen ja oppimisen edistämiseen sekä tuetaan vanhempia lapsensa kasvatustyössä. Vanhemmille järjestetään mahdollisuus vaikuttaa ja osallistua lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin sekä osallistua yksikkökohtaisen ja paikallisen varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin. (Opetushallitus 2018, 16, 34.) Vanhempien osallisuus on tärkeää lapsen varhaiskasvatuksessa ja kasvatusyhteistyössä henkilöstön kanssa, mutta siinä on vielä paljon kehitettävää. Tämä tutkimus luo osaltaan suuntaa yhteistyön kehittämiseen vanhempien näkökulmasta.

Tämän tutkimuksellisen opinnäytetyön toimeksianto saatiin erään Satakuntalaisen kunnan päiväkodista. Päiväkodilla oli tarve kehittää varhaiskasvatuskeskusteluja siten, että vanhempien osallisuus ja näkemykset lapsen kasvatukseen tulevat enemmän esille ja yhteiset kasvatuskäytännöt ja -menetelmät kirjataan varhaiskasvatuskeskustelussa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Tutkimuksessa tarkasteltiin sitä, millaisia näkemyksiä lapsen vanhemmilla on kasvatusyhteistyöstä ja omasta osallisuudesta sekä miten vanhemmat kokevat voivansa vaikuttaa lapsen varhaiskasvatuskeskustelun sisältöön. Opinnäytetyön alussa on johdanto ja siitä edetään teoriaosuuteen, jossa tarkastellaan Bronfenbrennerin ekologista teoriaa kasvatusyhteistyön taustalla sekä aiempia tutkimustuloksia ja selvityksiä vanhempien kokemasta yhteistyöstä ja osallisuudesta varhaiskasvatuspalveluissa sekä kokemuksia kasvatusyhteistyötä ja osallisuudesta. Seuraavaksi on tutkimuksen toteutus, tulokset ja lopussa pohdintaa sekä jatkotutkimusaiheita.

2 KASVATUSYHTEISTYÖN PERUSTA

2.1 Bronfenbrennerin ekologinen kehitysteoria

Kasvatusyhteistyön teoreettisena perusteena 1980-luvulla pidetään uudenlaista näkemystä Bronfenbrennerin esille tuomasta ekologisesta kehitysteoriasta, jossa lapsen kehityksen korostetaan tapahtuvan yksilön ja ympäristön välisessä vuorovaikutussuhteessa. Lapsen kasvatus on tällöin aikuisten yhteistyöprosessi, jotka toimivat lapsen kasvuympäristöissä. Aikuisten on koettava lapsen kasvatus yhteisenä asiana, jotta lapsi saa mahdollisimman optimaalisen kasvun ja kehityksen. (Hujala-Huttunen & Nivala 1996, 23.) Kasvatuksen näkökulmasta yksilön ja ympäristön välisessä vuorovaikutuksessa on kyse kasvatuksellisista tapahtumista, jotka toteutuvat yksilön ja kasvattajien sekä kasvattajayhteisöjen välillä. (Karila ym. 2001, 204.)

Bronfenbrennerin ekologisessa kehitysteoriassa esitetty näkemys kehityksestä tiivistyy kolmen seuraavan väittämän ympärille; 1. kehittyvä ihminen on kasvava, dynaaminen kokonaisuus, joka itse osallistuu oman ympäristönsä rakentamiseen. 2. Vuorovaikutus on molemminpuolista yksilön ja ympäristön välillä. 3. Kehityksen kannalta ihmisen ympäristö ei saa rajoittua vain yhteen lähiympäristöön vaan laajentua lähiympäristön välisiin suhteisiin ja laajemmin ulkopuolisiin ympäristövaikutuksiin. Bronfenbrennerin ekologisessa kehitysteoriassa ympäristön ajatellaan koostuvan sisäkkäin koostuvista järjestelmistä, joita kutsutaan mikro-, meso-, ekso- ja makrosysteemeiksi. (Karila ym. 2001, 207– 208.)

Mikrosysteemin elementit muodostuvat kolmesta tekijästä; toiminnoista, rooleista ja henkilöstön välisistä suhteista, jonka ihminen kokee konkreettisissa, aineelliset ja fyysiset piirteitä omaavassa ympäristössä toisiin henkilöihin, joilla on tunnusomaiset persoonallisuuden, temperamentin ja käsitysjärjestelmien piirteet. Näillä toimintamalleilla pystytään tutkimaan lapsen muuttuvaa todellisuuden rakennetta, koska sitä ei voi havainnoida suoraan. Lapsen todellisuuden rakenne voidaan päätellä vain toimintamalleista, koska lapsi ilmaisee niitä sanallisessa ja ei-sanallisessa käyttäytymisessä. (Bronfenbrenner 1981, 11; Bronfenbrenner 2002, 264) Varhaislapsuuden tyypillisiä mikrosysteemejä ovat lapsen koti, päivähoitopaikka ja ystävät (Karila ym. 2001, 208).

Bronfenbrenner (1981) on määritellyt mesosysteemin kahden tai useamman asetuksen väliseksi suhteeksi, josta kehittyvästä henkilöstä tulee aktiivinen osallistuja. Tällöin henkilö harjoittaa toimintaa useammassa ympäristössä, esimerkiksi lapsen viettäessä aikaa kotona sekä päiväkodissa. Henkilön siirtyminen ympäristöstä toiseen on esimerkki ekologisesta muutoksesta, esimerkiksi lapsen siirtyessä kotoa päiväkodin varhaiskasvatukseen. (Bronfenbrenner 1981, 209-210.) Bronfenbrenner kutsuu tätä tärkeää kehittymisen kannalta olevaa vaihetta ekologiseksi siirtymäksi (Karila ym. 2001, 209).

Eksosysteemissä kyse on ympäristöistä ja niiden välisistä suhteista, joissa henkilö ei ole aktiivisena osallistujana, mutta siinä tapahtuu prosesseja kahden tai useamman ympäristön välillä ja joista ainakin yksi ei sisällä aktiivista osallistujaa. (Bronfenbrenner 1981, 237; Karila ym. 2001, 208) Eksosysteemillä on vaikutusta siihen, mitä tapahtuu lapsen lähiympäristössä. Eksosysteemin vaikutus lapseen tapahtuu välillisesti vanhempien, päivähoitajien, opettajien, kasvattajien ja aikuisten elämänpiirien kautta. Eksosysteemin ympäristö määrittelee vanhempien mahdollisuuksia toimia vanhemman ja kasvattajan roolissa tyydytystä tuottavalla tavalla. Eksosysteemisiä tekijöitä ovat esimerkiksi vanhempien työaikojen joustavuus, naapurien läheisyys ja turvallisuus sekä sosiaali- ja terveystalvelujen laatu. (Hujala-Huttunen & Nivala 1996, 27.)

Makrosysteemissä viitataan niihin yhdenmukaisuuksiin, joissa uskomusjärjestelmät ja ideologiat ovat yhdenmukaisia. Makrosysteemien olemassaolo perustuu siihen, että toimintoja organisoidaan samalla tavalla tyypillisesti eri yhteiskuntien, kulttuurien ja alakulttuurien sisällä. (Karila ym. 2001, 208-209.) Makrosysteemi viittaa tiettyihin järjestelmiin, jotka toimivat tietyllä tavalla yhteiskunnan reunaehtoina, kuten sosiaalisiin, ekonomisiin, kasvatuksellisiin kuin myös laki- ja poliittisiin järjestelmiin. Makrotason systeemi määrittää perhepoliittisia toimenpiteitä, joilla yhteiskunta tukee vanhempien kasvatustyötä. Makrotasolta välittyy se, että yhteiskunnassa eläminen perustuu työtehtävien jakoon, kuten esimerkiksi kasvatustehtävien jakoon perheen ja päivähoiton kesken. Perheet tarvitsevat tukea lapsen kasvatukseen. (Hujala-Huttunen & Nivala 1996, 27.)

Kronqvist & Jokimies 2008 ovat kuvanneet Vaikuta vanhempi selvityksessä vanhempien näkemyksiä varhaiskasvatustalvelujen laadusta ja tutkimuksista, joissa kuvataan vanhempien osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia varhaiskasvatussuunnitelmaan. Tulosten mukaan pääsääntöisesti oltiin tyytyväisiä kunnan tarjoamaan varhaiskasvatustarjontaan. Luottamus nousi myös esille varhaiskasvatushenkilöstön

ammattitaitoon, mutta henkilöstö määrä koettiin riittämättömäksi. Varhaiskasvatus koettiin erityisen tärkeänä lapsen sosiaalisen kehityksen, leikin ja vertaistoiminnan kannalta. Varhaiskasvatussuunnitelmien tärkeys tuli esille ja toivottiinkin, että se tehtäisiin pian hoidon aloittamisen jälkeen. Vanhemmat ehdottivat yhteistyön kehittämiseen verkkopalveluita, koska he käyttävät paljon internet-verkkopalveluita. (Kronqvist & Jokimies 2008, 5,17–19.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti laajapohjaisen työryhmän valmistelemaan päivähoiton ja varhaiskasvatuksen lainsäädännön uudistamista koskevia säädöksiä uudistamaan. Se toteutui vuosina 2012–2014. Uudistamistyöryhmän tukena oli valmisteluryhmä, joka kokosi ja analysoi tutkimustuloksia, tekivät arviointia ja kuvasivat kansallisia ja kansainvälisiä toimintaympäristön muutos- ja kehityssuuntauksia ja näiden pohjalta uudistamistyöryhmälle tekivät ehdotuksia. Selvityksessä Vaikuta varhaiskasvatukseen; lasten ja vanhempien kuuleminen osana lainsäädäntöä kuvataan vanhemmilta saatuja tutkimustuloksia ja niitä tullaan hyödyntämään varhaiskasvatusta koskevassa säädösten valmistelussa sekä taustatietona varhaiskasvatuksen kehittämisessä. Kyselyllä kartoitettiin vanhempien ajatuksia varhaiskasvatuspalveluista ja millaisia kehittämistarpeita vanhemmat näkevät varhaiskasvatuksessa. Siinä opetus- ja kulttuuriministeriön yhteistyökumppaneilla oli suuri merkitys ja sosiaalisella medially. Kyselyyn vastanneita oli 11266 henkilöä, suomenkielisellä lomakkeella vastasi 10815 ja ruotsinkielisellä lomakkeella 451. Vanhemmat olivat huolissaan suurista lapsiryhmistä, jolloin lapsen yksilöllisyyden huomiointi vaarantuu ja psyykinen kuormitus lisääntyy. Tiedonkulkua ja yhteistyön muotoja tulisi parantaa. (Alila ja Eskelinen 2014, 6)

Alila ja Eskelinen (2014) tarkastelivat vanhempien ajatuksia varhaiskasvatuspalveluista ja millaisia kehittämistarpeita vanhemmat näkevät varhaiskasvatuksessa. Vanhempien ja lasten osallisuutta ei nähty riittävästi toteutuvan varhaiskasvatustoiminnan suunnittelussa, kehittämisessä ja toteuttamisessa. Henkilökuntaa tulee olla enemmän ja pysyvää sekä sijaisjärjestelyjä tulisi kehittää. Tulokset olivat hyvin samansuuntaisia kuin ”Vaikuta vanhempi” -selvityksessä. Varhaiskasvatusta vanhemmat pitävät tärkeänä palveluna, kun se mahdollistaa työssä käynnin tai opiskelun, lapset saavat tukea kehitykseen ja oppimiseen. Varhaiskasvatus mahdollistaa lasten osallistumisen varhaiskasvatukseen ja samoin mahdollistuu lasten kaverisuhteet. Tärkeänä vanhemmat pitivät kasvatusyhteistyötä henkilöstön kanssa ja tuen saamista omaan vanhemmuuteen sekä vertaistoimintaa muiden vanhempien kanssa. Vanhemmat olivat huolissaan suurista lapsiryhmistä, jolloin lapsen yksilöllisyyden huomiointi vaarantuu ja

psykkinen kuormitus lisääntyy. Tiedonkulkua ja yhteistyön muotoja tulisi parantaa. Vanhempien ja lasten osallisuutta ei nähty riittävästi toteutuvan varhaiskasvatustoiminnan suunnittelussa, kehittämisessä ja toteuttamisessa. Henkilökuntaa tulee olla enemmän ja pysyvää sekä sijaisjärjestelyjä tulisi kehittää. Tulokset olivat hyvin samansuuntaisia kuin ”Vaikuta vanhempi” -selvityksessä. Henkilökunta on ammattitaitoista ja toimintojen sisällöt ovat hyvin monipuolisia. Tärkeänä vastaajat pitävät yhteistyötä varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa. Vastaajat kokevat myös, että kasvatushenkilöstö suhtautuu heihin arvostavasti ja heidän kasvatuskäsityksensä tulevat kuulluiksi. (Alila & Eskelinen 2014, 9–10, 17.)

Terveystieteiden tutkimuskeskus on julkaissut tutkimuksen vuonna 2014 ja raportissa 4/2013 on aiheena; Tuki, osallisuus ja yhteistoiminta lasten ja perheiden palveluissa, työntekijöiden näkökulmasta. Tutkimuksessa on vastauksia saatu 457. Työntekijöiden näkemykset tuottavat tietoa tutkimukseen lapsiperheiden tuen tarpeista ja avun antamisesta, kehittämistarpeista, palvelujen riittävydestä, päätöksenteosta ja yhteistoiminnasta sekä osallisuudesta. Tutkimustietoja kerättiin vuonna 2009 työntekijöiltä, jotka työskentelivät äitiys- ja lastenneuvolassa, kouluterveys- ja päivähoitopalveluissa sekä esi- ja perusopetuksessa. (Halme ym. 2014, 6.)

Halmeen ym. (2014) tutkimuksessa oli osio, joka liittyi Osallisuus ja päätöksenteko työntekijöiden ja lapsiperheiden välillä”. Tutkimuksessa käytettiin työntekijöille räätälöityä Family Professional Partnership Scale -mittaria. Siinä työntekijät arvioivat pistemäärällä 1– 10 tapaa toimia lasten ja perheiden kanssa. Siinä esitettiin yhdeksän eri väittämää työntekijöiden tavasta toimia lasten kanssa. Kun väittämistä muodostettiin summamuuttuja, keskiarvoksi saatiin 8,52 ja keskihajonta oli 0,81. Työntekijöiden arviot olivat hyviä; vanhemmat saavat tietoa lapsen vahvuuksista, lapsen turvallisuudesta huolehditaan hyvin, lasta kohdellaan arvostavasti, vanhempien näkemyksiä arvostetaan lapsen tarpeista ja ajetaan lapsen etuja työskennellessä muiden palvelutuottajien kanssa. Tutkimuksessa kumppanuustyöskentelystä lasten ja perheiden kanssa arvioitiin toteutuvan hyvin; työskentelyssä lapsen kanssa kumppanuutta esiintyi useammin kuin työskennellessä perheen kanssa. Lähes kaikissa edellä mainituissa palvelupaikoissa käsiteltiin tarvittaessa lapsen ja perheen asioista moniammatillisessa työryhmässä yhdessä perheen kanssa. Kokemukset siitä olivat useimmiten myönteisiä. Yhteisellä tapaamisella katsottiin edistäneen lapsen ja perheiden tavoitteiden saavuttamista sekä perheillä katsottiin myös olevan mahdollisuus vaikuttaa heitä koskeviin asioihin. (Halme ym. 2014, 69–71.)

Työntekijöiden arvioiminen vanhempien osallisuuden tukemiseen tutkittiin. Family Empowerment Scale -mittarilla. Sen avulla arvioitiin työntekijöiden tukemista vanhempien osallisuuteen perheessä, palvelutilanteessa ja laajemmin palvelujärjestelmässä.

Tutkimus antoi tietoa, että vanhempien osallisuus perheissä toteutui hyvin. Vanhemmille annettiin tietoa, miten menetellä, kun lapsella ilmaantuu ongelmia. He rohkaisevat vanhempia hankkimaan tietoa, joka auttaisi heitä ymmärtämään lasta paremmin, kannustavat vanhempia oppimaan uusia tapoja, jotta osaavat tukea lasta hänen kasvussaan ja kehityksessään, pyrkivät vahvistamaan vanhempien kykyä päättää ja toimia lapseen liittyvissä ongelmissa sekä tukea vanhemmuutta. (Halme ym. 2014, 74–75.)

Vanhemman osallisuuden tukeminen perheen sisällä tai palveluissa arvioitiin toteutuvan paremmin kuin osallisuuden tukeminen kunnan palvelujärjestelmässä. Puutteita erityisesti havaittiin työntekijöiden mahdollisuuksista varmistaa vanhemman käsitys palvelujärjestelmän toimivuudesta ja miten voitaisiin hyödyntää vanhempien tietoja ja taitoja palvelujen kehittämisessä. Noin kolmannes työntekijöistä ei kertonut vanhemmille lainsäädännöllisistä uudistuksista tai millaisia lapsiperhepalveluiden kehittämisuudistuksia on vireillä. Yli 65% työntekijöistä rohkaisi lasten vanhempia keskinäiseen vuorovaikutukseen ja toistensa tukemiseen. Vanhempien osallisuuden tukeminen eri toimintayksiköissä arvioitiin toteutuvan kohtuullisesti, vaikka se näytti toteutuneen heikoimmin kuin perheessä osallisuuden vahvistaminen. Suurin osa työntekijöistä oli sitä mieltä, että vanhempien mielipiteet olivat yhtä tärkeitä kuin työntekijöiden sekä toimipaikoissa kannustettiin vanhempia pitämään yhteyttä työntekijöihin. (Halme ym.2014, 76–77.)

2.2 Vanhempien kokemukset yhteistyöstä ja osallisuudesta

Varhaiskasvatuksen ja päivähoidon yhteiskunnallisten tehtävien muuttuessa päivähoidon ja perheen väliset yhteistyötä koskevat tulkinnat vaihtelevat, perheiden odotukset varhaiskasvatuksessa vaihtuvat ja päivähoidon ammatillisuutta koskevat määräykset muuttuvat. Vuosikymmenten eri aikoina kasvatusyhteistyötä on luonnehdittu vanhempien valistamiseksi, vanhempainkasvatukseksi, kasvatustyön tukemiseksi koteihin, vanhempien vaikutusmahdollisuudeksi ja viimeisiltään kasvatuskumppanuudeksi. Perheiden ja palvelujen välistä yhteistyötä on kuvattu

asiantuntijälähtöiseksi, perhelähtöiseksi, perheitä tukevaksi ja perhekeskeiseksi. (Kekkonen 2012, 33.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2018 puhutaan varhaiskasvatuksen järjestäjän ja huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä sekä monialaisesta yhteistyöstä ja kasvatuskumppanuus on käsitteenä muuttunut kasvatusyhteistyöksi. (Opetushallitus 2018, 8).

Perheen ja päivähoidon välisen kasvatusyhteistyön on perusteltu päivähoitopalvelujen alusta alkaen tukemaan kotien kasvatustyötä. Lapsen vanhemmilla on ensisijainen kasvatusvastuu ja henkilökunnalla koulutuksen antama ammatillinen osaaminen ja tieto. (Kekkonen 2012, 42.)

Varhaiskasvattajien kesken sekä huoltajien kanssa keskustellaan kasvatustyön arvoista, tavoitteista ja vastuista. Yhteistyössä tulee huomioida perheiden moninaisuus, vanhemmuuteen ja huoltajuuteen liittyviä kysymyksiä sekä lapsen yksilöllisyyden tarpeet. Yhteistyön merkitys on tärkeää silloin, kun lapsi aloittaa varhaiskasvatuksessa tai kun lapsi vaihtaa päivähoitopaikkaa. Erityisen tärkeäksi yhteistyö huoltajien kanssa korostuu, kun laaditaan lapsen omaa varhaiskasvatussuunnitelmaa. Yhteinen toiminta erilaisissa tilaisuuksissa ja huoltajien verkostoituminen vahvistavat yhteisöllisyyttä ja antavat tukea kasvattajien työlle. Lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamisen pohjana on huoltajan ja varhaiskasvattajien tekemät havainnot ja keskustelut lapsen päivästä. Lapsen päivittäisistä tapahtumista ja kokemuksista kerrotaan huoltajalle ja viestien tulee olla myönteisiä, kannustavia, lapsen kehitystä ja oppimista kuvaavia. (Opetushallitus 2018, 33–34.)

Nummenmaa (2011) kirjoittaa kasvatuksen olevan vuorovaikutustyötä, jossa kasvatusvuorovaikutus jäsentyy aikuisten ja lasten väliseksi sekä aikuisten keskinäisiksi vuorovaikutussuhteiksi, jossa keskustelu on keskeisin toiminnan muoto. Ammatillinen keskustelu varhaiskasvatuksessa muodostuu olemisesta, tekemisestä ja tietämisestä. (Nummenmaa 2011, 39.) Luottamuksen saavuttaminen keskustelijoiden välille edesauttaa oikean dialogin syntymistä, koska siinä ihminen paljastaa itsestään sellaisia asioita, jota hän ei muuten kertoisi. Dialogisella keskustelulla kuitenkin pyritään yhteiseen ymmärrykseen asioista (Viinikka ym. 2014, 70–71).

Vanhempainiltojen ja vanhempaintapaamisten suunnitteluissa on tärkeää huomioida ne mahdollisina kasvatusyhteistyön tilanteina, jolloin vanhemmille mahdollistuu kuulluksi tulemisen ja osallisuuden kokemukset sekä vahvistaa dialogin syntyä. Luottamuksen syntyminen kasvatusyhteistyössä vaatii aikaa, yhteisiä kokemuksia ja vuoropuhelua.

(Arminen ym. 2013, 230.) Kauppila (2005) kirjoittaa ystävällisen vuorovaikutustyyliin kuuluvan avoimuus, hyvä kuuntelija, vuorovaikutus on kohteliasta ja ymmärtävää sekä vuorovaikutus on toista lähelle tulemista. (Kauppila 2005, 53.)

Dialogisuudessa keskeisiä tekijöitä ovat kuuntelu ja kuuleminen. Kuuntelijan on kyettävä luomaan turvallinen ja myönteinen ilmapiiri sekä olemaan aidosti läsnä tilanteessa ja keskittyttävä kuuntelemaan. Kuulija on läsnä ja halukas kuuntelemaan ja silloin se näkyy kasvojen ilmeissä ja eleissä. Kuulluksi tuleminen on eheyttävä kokemus ja sen vuoksi kasvatusyhteistyön keskeinen periaate. (Kaskela & Kekkonen 2006, 32.) Kuuleminen ja kuunteleminen ovat kaksi eri asiaa, kuuleminen on aistihavaintoihin liittyvää ja kuuntelemisessa on mukana havaintoja, tulkintoja ja muistamista. Kuuntelemisessä ollaan läsnä, keskitytään ja kohdistetaan huomio kuunneltavaan kohteeseen. (Nummenmaa & Karila 2011, 32.)

Aktiivisessa kuuntelussa lähtökohtana on aistien avaaminen, silloin kiinnitetään huomiota viestittäjään, katsellaan ja kuunnellaan tarkkaavaisesti. Kuuntelu on osallistuvaa ja intensiivistä eläytymistä kuuntelijalta toisen viestintään ja tilaisuuteen. (Kauppila 2005, 182.) Aidolla läsnäololla, empatialla, aktiivisella kuuntelemisella, kunnioittavalla, luottamuksellisilla taidoilla saa aikaan hyvän vuorovaikutuksen (Vilen ym. 2008, 280).

Kunnioitus on toisen ihmisen arvostamista ja hyväksymistä sellaisena kuin hän on, ilman ehtoja. Avoimella ja myönteisellä ymmärtämisellä ihminen kokee, että häntä kunnioitetaan ja arvostetaan. Kunnioitus helpottaa vuorovaikutuksen syntyä ja mahdollistaa asioiden esille tuontia peittelemättä ja teeskentelemättä. Kunnioitusta osoitetaan toiselle toimimalla, puhumalla avoimesti ja rehellisesti koska salaamalla asioita se viestittää toiselle kunnioituksen ja arvostuksen puutteesta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 34.)

Koivunen (2009) kirjoittaa luottamuksen olevan yksi tärkeä tekijä kasvatusyhteistyön onnistumisessa, jos luottamusta ei ole, niin ei myöskään ole aitoa yhteistyötä. Luottamus syntyy kohtaamisessa ja sen syntymiseen auttaa, että suhde on avointa, suoraa ja varhaiskasvattaja hyväksyy vanhemmat sekä ottaa heidät vakavasti. Varhaiskasvattajan tulee olla uskottava ja puhua totta eikä kerro ulkopuolisille lapsesta ilman vanhempien lupaa. Kohtaamisessa vaaditaan kuulijan ja kuuntelemisen taitoa, olla läsnä siinä hetkessä ja kohdata se ihminen aidosti. (Koivunen 2009, 158–159.) Vastavuoroisen luottamuksen rakentumisesta Karila ym. kirjoittavat, että se vie aikaa ja vaatii riittävän

määrän yhteisiä kohtaamisia ja toisen tavat tulevat tutuiksi ja opitaan kokemuksen kautta luottamaan toiseen. (Karila ym. 2006, 101.)

Koivusen (2009) mukaan laajemmassa merkityksessä voidaan ajatella päivähoitojärjestelmän tukevan perheiden kotikasvatusta. Se tarkoittaa huoltajien kanssa käytäviä tavoitteellisia keskusteluja arvoista, kulttuurista, kasvatuksesta ja kasvatuseriaa. Päivähoidossa puhutaan jaetusta kasvatustavasta tai kasvatustavasta jakamisesta. Huoltajat ja vanhemmat ovat vastuussa lapsen kasvatuksesta ja päivähoiton henkilöstö ovat vastuussa lapsen kasvatuksesta hänen ollessa päivähoitossa. Kasvatustavasta jakautuminen edellyttää tiivistä, hyvin toimivaa vuorovaikutusta ja yhteistyötä kasvattajien välillä. (Koivunen 2009,151.) Vaikka kasvatuseria on vanhempien ja kasvattajien yhteinen asia, niin kasvattajien ammatillinen tehtävä on luoda sille edellytykset ja yhteistyön tarjoamisen (Koivunen & Lehtinen 2015, 114).

Karila ym. (2006) toteavat myös, että vanhempien ja ammattilaisten yhteistyösuhteen kehittymiselle perustan muodostavat päiväkodin päivittäiset käytännöt ja vanhempien ymmärrystä lisää keskustelut lapsen päiväkotiarjesta. Yhteistyössä on molemminpuolista kunnioitusta ja vastavuoroiseksi kuulluksi tulemistä ja yhdessä toimiminen on arkista toimintaa. Lapsen varhaiskasvatustavoitteiden laatiminen yhdessä on kasvatuserian kehittymisen ja lujittumisen kannalta erityisen tärkeää. (Karila 2006, 101–102, 104.) Kekkonen 2012 kirjoittaa kasvatuseriä, että se voidaan ymmärtää neuvotteluna siitä, mikä on perheen ja julkisen puolen palvelutoiminnan välinen rajapinta ja miten jaetaan kodin ja päivähoiton välinen kasvatustavasta. (Kekkonen 2012, 32.)

Kaskela & Kekkonen (2006) toteavat, että kasvatuseriä aloitteen tekee varhaiskasvatustavasta henkilöstö ja kasvatuseriä ylläpitämisen päävastuu on henkilöstöllä. Lähtökohtana on, että vanhemmat ovat kotona ja perhepiirissä vastuussa lapsen kasvatustavasta hoidosta ja varhaiskasvatustavasta henkilöstö siitä ajasta, kun lapsi on päivähoitossa. Kasvatuseriä pyritään luomaan luotettava ja vuorovaikutuksellinen ilmapiiri, jotta pystytään ottamaan vaikeatkin asiat puheeksi. (Kaskela & Kekkonen 2006, 20–21.) Rimpelän (2013) mukaan kasvatuseriä tarkoittaa eri instituutioiden välistä yhteistä toimintaa, vuorovaikutusta lapsen kehityksen tukemisessa. Erityisen tärkeäksi nousee muiden kehityseriäjen osuus, jos vanhemmilla ei ole osaamista tai eivät jaksaa olla riittävästi lapsen kehityksessä tukena. (Rimpelä 2013, 32.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2018 kirjoitetaan yhteistyön merkityksestä muiden ammattilaisten kanssa, jos huomataan lapsen hyvinvoinnissa ja kehityksessä huolta herättävää asiaa sekä jos lapsen tukia suunnitellaan ja järjestetään. Yhteistyötahoina ovat neuvolat, lastensuojelu, muu terveydenhuolto ja sosiaalipalveluiden toimijat. Yhteydenottoihin tarvitaan huoltajan kirjallinen suostumus, jos laajaan terveystarkastukseen sisällytetään varhaiskasvatuksen henkilöstön arvio alle kouluikäisen lapsen hyvinvoinnista ja selviytymisestä varhaiskasvatuksessa. (Opetushallitus 2018, 35.)

Varhaiskasvatuslaissa 2018 sanotaan, että lapsen varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioitaessa lapsen mielipide ja toivomukset on selvitettävä ja otettava huomioon hänen ikänsä sekä kehityksensä edellyttämällä tavalla. Lapsen vanhemmille tai muille huoltajille on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Lapsille ja heidän vanhemmilleen tai muille huoltajilleen on toimipaikassa järjestettävä säännöllisesti mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 20§). Julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon (Suomen perustuslaki 731/1999, 14§.)

Hujala (2010) kirjoittaa osallisuuden moniulotteisuudesta, että osallisuudesta ja osallistumisesta puhutaan samassa merkityksessä. Osallisuus tarkoittaa, että ihmiset voivat vaikuttaa siihen toimintaan, johon he aktiivisesti osallistuvat. Osallistuminen tarkoittaa, että on toiminnassa mukana muiden ehdoilla, jotka ovat toiset henkilöt suunnitelleet ja järjestäneet. (Hujala 2010, 33.)

Osallisuuden tarkoitetaan ihmisen kuulluksi tulemistä ja vaikuttamista heidän omiin asioihinsa osallistumalla yhteisössään asioiden suunnitteluun, päätöksentekoon ja ottamalla vastuuta asioiden toteutuksesta. Vaikka osallisuuden kulttuuri on kehittynyt ja levittäytynyt varhaiskasvatuksen kentille kasvattajien kouluttautumisen myötä, niin kuitenkin lasten mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämäänsä on vielä rajalliset. Eniten lasten osallisuus toteutuu leikeissä, laulutuokioissa, ulkoilussa, retkillä luontoon, askartelussa, rakentelussa ja piirtelyssä. Aikuiset pitävät arjen rutiineista kiinni eikä niistä neuvotella lasten kanssa. (Turja 2016, 46–47.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2018 leikkiä pidetään merkityksellisenä lapsen oppimiselle. Leikin kautta lapset oppivat monia taitoja ja omaksuvat tietoa sekä se on motivoivaa ja tuo iloa toiminnalle. Varhaiskasvatuksessa leikin pedagoginen merkitys lapselle on tärkeää

oppimisessa ja se luo pohjaa lapsen kokonaisvaltaiseen kehitykseen ja hyvinvointiin. (Opetushallitus 2018, 17.)

Roos kirjoittaa kaikkien niiden aikuisten vastuusta, jotka ovat lapsen lähellä. Heidän tehtävänä on kuunnella lasta ja lapsella on oikeus tulla kuulluksi. Kuulluksi tulemisella on vaikutusta lapsen hyvinvointiin ja se on kasvatuksen perimmäinen tavoite. Lasten kerronnan kuuleminen ja kunnioittaminen edellyttää aikuisilta halua kuulla lasten ajatuksia ja mielipiteitä. (Roos ym. 2016, 88,161.)

VKK-Metro on pääkaupunkiseudulla kehittämysyksikkö varhaiskasvatuksessa ja on tehnyt tutkimuksen huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön osallisuudesta pääkaupunkiseudun päiväkodeissa vuosina 2009–2011. Kasvatusyhteistyön merkitys käsitteenä nousi esille, sillä se tuo vanhempien osallisuuden mukaan varhaiskasvatukseen. Vanhemmilla on näkemys omasta lapsesta ja siten tuo mahdollisuuden osallistua lapsensa varhaiskasvatukseen. Kasvatusyhteistyö mahdollistaa vanhempien osallisuuden ja on osa kasvatusyhteistyötä. Varhaiskasvatuksen laatua parannetaan lisäämällä vanhempien osallisuutta varhaiskasvatuksessa kuulemalla heitä ja parannetaan heidän vaikutusmahdollisuuksiaan. Vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä heidän mielipiteitään ja näkemyksiään otetaan huomioon lasta hoidettaessa. Varhaiskasvattajien ja vanhempien välisellä hyvällä vuorovaikutuksella luodaan positiivisia kokemuksia lapsen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista. (Venninen ym. 2011, 10.)

3 LAPSEN VARHAISKASVATUKSEN SUUNNITTELU

3.1 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma kasvattajien työväline

Paikalliset kuntien varhaiskasvatussuunnitelmat pohjautuvat Opetushallituksen laatimiin ja päättäviin Valtakunnallisiin varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin 2018. Jokaiselle lapselle päiväkodissa laaditaan henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma yhdessä huoltajien kanssa, johon kirjataan tavoitteet lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin toteutumiseksi ja mitä toimenpiteitä tarvitaan, että ne toteutuisivat. Tarvittaessa varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen tuen tarve, tukitoimenpiteet ja niiden toteuttaminen. Päiväkodeissa varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta vastaa varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen henkilö yhteistyössä muun henkilöstön kanssa. Varhaiskasvatuksen sosionomin osaamista hyödynnetään lapsi- ja perhepalvelujärjestelmän tuntemuksen osalta. Lapsen mielipiteen selvittäminen on tärkeää, kun laaditaan varhaiskasvatussuunnitelmaa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen voivat osallistua muutkin tahot kuten esimerkiksi viranomaiset ja asiantuntijat. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman on tarkistettava vähintään kerran vuodessa ja sitten useamminkin, jos lapsen tarpeet sitä edellyttävät. (Opetushallitus 2018, 10.)

Varhaiskasvatukseen on kirjoitettu varhaiskasvatuksen tavoitteista, joista yksi on toimiminen yhteistyössä lapsen vanhemman tai huoltajan kanssa lapsen hyvinvoinnin ja tasapainoisen kehityksen parhaaksi sekä tukea vanhempaa tai huoltajaa heidän kasvatustyössään. (Varhaiskasvatustalaki 2018, 3§, 10.) Jokaiselle lapselle laaditaan henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2018 mukaan yhteistyöllä tuetaan lapsen varhaiskasvatusta ja sitoudutaan yhteisesti edistämään lapsen terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen. Kasvatustyöyhteistyön tukemiseksi rakennetaan luottamusta, ollaan tasa-arvoisessa vuorovaikutuksessa ja kunnioitetaan toisiamme. Henkilöstö ja huoltajat keskustelevat yhdessä kasvatustyöhön liittyvistä arvoista, tavoitteista ja vastuista. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee olla aktiivisia ja aloitteellisia, jotta yhteistyö on vuorovaikutuksellista. Huoltajien kanssa keskustellaan lapsen päivittäiset kuulumiset ja myönteiset viestit ovat tärkeitä lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. (Opetushallitus 2018, 30.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisessa huomioidaan myös lapsen mielipiteet ja toiveet. Varhaiskasvattajan tehtävänä on saada esille lapsen oma näkökulma, tarvittaessa voi käyttää keskustelun tukena kuvakortteja tai jotain muuta rekvisiittaa. Isommat lapset kykenevät paremmin tuomaan esiin omia ajatuksiaan ja tunteitaan. Varhaiskasvattajan pitää kirjata niitä ylös ja hyödyntää kirjauksiaan varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa. Pienen lapsen tarkemmalla havainnoinnilla ja vanhempien kanssa keskustelemalla saadaan esiin pienen lapsen näkökulma. (Ahonen 2017, 22.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on prosessina sellainen, että siihen liittyy eri vaiheita. Varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee havaintoja lapsesta ja huomioi huoltajan näkökulmat, sovitaan varhaiskasvatussuunnitelman aikataulu ja vastuut. Varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan yhdessä huoltajan kanssa ja arvioidaan lapsen aiemman varhaiskasvatussuunnitelman toteutuminen ja suunnitellaan tulevaa, huomioidaan muut yhteistyötahot, kirjataan tavoitteet toiminnalle ja niiden toteuttamiseksi toimenpiteet. Tämän jälkeen muun henkilöstön kanssa keskustellaan vasuun kirjoitetuista tavoitteista ja huomioidaan ne ryhmän toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Osana työn jatkuvaa työn kehittämistä kannalta tehdään arviointia ja tarkennetaan tavoitteita. (Opetushallitus 2018,1.)

Noora Heiskanen (2019) väitöskirjatutkimuksen pohjalta pedagogisten asiakirjojen laadinnassa huomio siirtyisi ammattivaltaisesta yksittäisen lapsen ongelmallisuuden kuvauksesta moniääniseen pedagogiseen suunnitteluun, jossa keskeisessä roolissa ovat ammattilaisten vastuut lapsen tuen järjestämisestä. Pedagogisessa asiakirjassa lapsen tuen tavoitteet ja menetelmät kirjataan yksityiskohtaisesti, jolloin myöhempi arvioiminen sekä lapsen ja vanhemman näkökulmat ovat sisällytetty tekstiin ja niiden hyödyntäminen on tärkeää pedagogisessa suunnittelussa. Dokumentoinnin prosessi tulee nähdä asiakirjan elinkaarena, koska siinä on lapsen kohtaamisesta ja asiakirjan laadintaan kuuluvat keskustelut sekä sen jälkeen tapahtuvat suunnitelmien toteuttamiset. Lapsen näkökulmasta dokumentti on hyödyllinen, koska lapsen tukemiseen sitoutuminen ja suunnitelman toteuttaminen ovat välttämätön osa dokumentoinnin prosessia. (Heiskanen 2019, 81–82.)

Opetushallitus on laatinut mallilomakkeen, johon on kirjallinen ohjeistus, prosessikuva ja videoita koulutusmateriaaleineen opetushallituksen sivulla. Mallilomake sisältää määrättyt normit, jotka on määrätty varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa.

Mallilomake sisältää muitakin kohtia, jotka ovat hyödyllisiä varhaiskasvatuksen toteuttamisen kannalta. Varhaiskasvatuksen järjestäjät voivat hyödyntää opetushallituksen mallilomaketta oman lomakkeen suunnittelussa, mutta niissä tulee kuitenkin olla varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden määräämät asiat. (Opetushallitus 2018.)

3.2 Lapsen osallisuus varhaiskasvatussuunnitelman laatimisessa

Valtakunnallisissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2018 kirjoitetaan lapsen oikeudesta saada monipuolisia kokemuksia oppimisen eri alueista, jotka ovat yhdistelty ja soviteltu lapsen mielenkiinnon kohteiden ja osaamisen mukaisesti. Pedagogisella suunnittelulla ja toiminnalla mahdollistetaan asioiden ja ilmiöiden laaja-alaiset tarkastelut sekä tutkimiset. Lähtökohtana keskeiselle toiminnalle on kuulla lasten mielenkiinnon kohteet ja kysymykset luontevasti aihepiireistä lasten ja aikuisten välisissä vuorovaikutustilanteissa, jotka tulevat esille leikeistä, saduista ja retkistä. (Opetushallitus 2018, 36.)

Lapsilähtöisessä työskentelyssä varhaiskasvattajalla tulee olla herkkyyttä kohdata lapsi ja hänen yksilölliset tarpeensa. Lapsilähtöisyys on lapsen kulttuuriin, kokemuksiin ja toimintaa pohjaavaa oppimis- ja opettamisprosessia. Varhaiskasvattajan ja kasvattajayhteisön on suunniteltava toimintaa niin, että lapsi saa merkityksellisiä kokemuksia leikkimisestä, tutkimisesta, taiteesta ja ilmaisutaidosta. Lapsilähtöisessä työskentelyssä lapsi tulee nähdä yksilönä, jolla on omat kehittymistarpeet, tunteet, ajatukset, kiinnostuksen kohteet, mielipiteet ja vahvuudet. Varhaiskasvattajan on tuettava lapsen yksilöllisyyttä kaikin pedagogisin tavoin. Lapsi on luontaisesti aktiivinen toimija, tekijä, tutkija ja leikkijä. Varhaiskasvattajan on havainnoitava lasta ja kirjattava tiedot. Varhaiskasvattaja keskustelee vanhemman kanssa ja yhdessä arvioivat lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Lapsilähtöisellä toiminnalla annetaan lapselle mahdollisuus oman toiminnan kehittämiseen, ajatteluun, ilmaisuun ja tunteisiin. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa lapsilähtöinen toimintatapa on tutkimista, oppimista ja itse tekemistä, ei painotu pelkästään enää opettamiseen. Oppimisessa lapsi on aktiivinen toimija, joka kokee elämyksiä, leikkii ja saa sopivan haasteellisia tehtäviä. Lapsilähtöisessä toiminnassa varhaiskasvattajat keskustelevat lapsen kanssa, kuuntelevat lasta aidosti, ovat johdonmukaisia, perustelevat päätöksensä lapselle ja luottavat lapseen. (Järvinen ym. 2009, 34–36.)

Valtakunnallisissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2018 kirjoitetaan, että inklusiiviseen toimintakulttuuriin kuuluu osallisuuden edistäminen, yhdenvertaisuus ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa. Henkilöstön, lasten ja huoltajien aloitteet nähdään tärkeinä ja niitä arvostetaan. Osallisuutta edistetään toimintatapojen ja rakenteiden tietoisella kehittämisellä. Osallisuuden kautta edistetään lapsen ymmärrystä valintojen seurauksista kuten oikeuksista, vastuusta ja yhteisöstä. Osallisuuden vahvistuminen lapsella tapahtuu sensitiivisen kohtaamisen kautta ja myönteisellä kokemuksella kuulluksi sekä nähdyksi tulemisella. Tärkeää on ottaa lapset ja vanhemmat mukaan varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin ja siten edistetään heidän osallisuuttaan. Kasvatusyhteisössä jokaisella henkilöstön jäsenellä on tärkeä osuus. (Opetushallitus 2018, 30.)

Lapsen osallisuudella kasvuyhteisössä on olennaista, että lapsi kokee tulleeensa kuulluksi jokapäiväisissä leikeissään ja askareissaan. Olennaista on, että hän kokee olevansa hyväksytty, arvostettu ja tärkeä omassa päiväkotiryhmässään. Lapsen tulee kokea kohdatuksi tuleminen, kokea turvassa oloa ja hänen tarpeensa tulisi tyydytetyksi. Lisäksi lapsella tulisi olla mahdollisuuksia vaikuttaa ja osallistua päiväkotiryhmänsä elämään. (Marjanen ym. 2013, 78.)

Vaikka osallisuuden kulttuurin nähdään kehittyneen vuosikymmenten aikana vähitellen varhaiskasvatuksen kentällä kasvattajien tietoisuuden lisääntyessä, niin silti lasten vaikuttaminen omaan elämään ovat vielä melko rajalliset. Käytännössä aikuinen suunnittelee ennakkoon toiminnat ja lapset voivat siihen vaikuttaa hetkittäin. Parhaiten lapset voivat vaikuttaa omiin asioihinsa ja leikkeihinsä. (Turja 2018, 65.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuksen aihe, tavoite ja tutkimuskysymykset

Vanhempien osallisuutta pidetään tärkeänä uusissa Valtakunnallisissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2018. Tutkimukseni tuo tietoa vanhempien kokemuksista kasvatusyhteistyöstä ja osallisuudesta lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta yhdessä henkilökunnan kanssa ja tavoitteena on hyödyntää vanhempien näkökulmia kehitettäessä lapsen varhaiskasvatuskeskusteluja. Toimeksiantajani oli myös tyytyväinen ajankohtaiseen aiheeseen, kun esitin hänelle opinnäytetyösuunnitelmani. Itse olin myös kiinnostunut aiheesta, koska vanhempien osallisuutta pidetään tärkeänä ja he ovat omien lastensa tuntijoita ja hyvällä vuorovaikutuksella kasvatusyhteistyö on lapsen ja koko perheen parhaaksi.

Koska tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää vanhempien kokemuksia kasvatusyhteistyöstä ja osallisuudesta lapsen varhaiskeskustelujen kehittämiseksi, niin tutkimuksen tutkimuskysymyksiksi muodostui seuraavat kaksi kysymystä: 1. Millaisia näkemyksiä lapsen vanhemmilla on kasvatusyhteistyöstä ja omasta osallisuudesta? 2. Miten vanhemmat kokevat voivansa vaikuttaa lapsen varhaiskasvatuskeskustelun sisältöön?

Alilan ja Eskelisen (2014) selvityksessä noin 40% kyselyyn vastanneista koki, etteivät he osallistuneet lastensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja kehittämiseen. Asetetuilla tutkimuskysymyksillä haettiin vastauksia vanhempien näkökulmien saavuttamiseen ja hyödyntämiseen yhteistyön kehittämisessä.

Tutkimuksellisen opinnäytetyön aloitin syksyllä 2017 tutustumalla kirjallisuuteen ja kirjoitin tietoperustaa. Keväällä 2018 minua pyydettiin tekemään lastentarhanopettajan sijaisuus kyseiseen päiväkotiin elokuusta 2018 alkaen, suostuin siihen ja siten mahdollistui hyvin tutkimuksellisen opinnäytetyöni jatkaminen.

Tutkimustyöni aiheesta kerroin ryhmämme ensimmäisessä vanhempainillassa syksyllä 2018 ja kerroin, että tarvitsen siihen viisi vanhempaa haastateltavaksi. Syksyn mittaan sain keskusteltua vanhempien kanssa ja sain sitoutettua viisi äitiä haastateltaviksi. Yhdellä äidillä haastateltavista oli erityisen tuen tarpeessa oleva lapsi. Haastateltavat kokivat aiheeni mielenkiintoiseksi ja kenelläkään heistä ei ollut aikaisempaa kokemusta

tällaisen tutkimuksen haastattelusta. Kerroin myös tutkimuksen eettisyydestä, että haastateltavien nimet eivät tule esille ja aineisto tullaan hävittämään asianmukaisella tavalla.

Työn ja perheen vuoksi sain tehtyä haastattelut kesän 2019 aikana ja haastattelut olivat noin tunnin mittaisia. Haastatteluista tuli paljon analysoitavaa aineistoa ja tekstit litteroin syksyn 2019 aikana. Haastattelupaikkana oli kotimme yhteydessä oleva yksiö, jonka olin varannut vanhempien haastatteluihin, koska se on rauhallinen paikka. Haastattelut nauhoitin puhelimitse ja tietokoneen ohjelmalla, joten varmistin, että nauhoitukset onnistuvat. Videoinnin olin ajatellut myös tehdä, mutta se ei onnistunut.

4.2 Tutkimusmenetelmä

Tässä tutkimuksessa tutkimusmenetelmäksi valikoitui teemahaastattelu, koska avoimessa haastattelussa ei ole haastattelurunkoa ja tilanteen ohjailu jäisi tutkijalle. Haastattelun muodoista avoin haastattelu on lähimpänä keskustelua. (Hirsjärvi ym. 2009, 209.) Teemahaastattelun aiheiksi valikoitui varhaiskasvatus, kasvatusyhteistyö ja osallisuus. Olin tehnyt jokaiseen teemaan liittyen muutamia tukikysymyksiä, jotta minun oli helpompi pysyä aihealueessa, koska en ole aikaisemmin tehnyt tutkimustyötä ja haastatteluja. Tutkimustyöni oli laadullinen tutkimus ja tietoperustan sain tutustumalla kirjallisiin lähteisiin.

Aineistonhankintamenetelmänä voidaan käyttää teemahaastatteluja, osallistuvaa havainnointia, ryhmähaastatteluja sekä erilaisten dokumenttien ja tekstien diskursiivisia analyyseja. Tutkija valitsee haastateltavat tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisotoksia käyttäen. Tutkimuksen teko on joustavaa ja suunnitelmia muutetaan tarpeen mukaan. Tutkittavia tapauksia käsitellään ainutlaatuisina ja aineiston tulkinta on sen mukaista. (Hirsjärvi ym. 2009, 164.)

Tutkijan keskeinen tutkimustyöväline on oma merkitysten lukutaito eli intuitio, jonka avulla merkitykset löytyvät tutkimusaineistosta. Tutkijan tutkimusvälineenä on esiyymmärrys aiheesta, jota hän analysoi koko tutkimusprosessin aikana. Tutkimuksen tulos muodostuu tutkijan esiyymmärryksen muuttumisesta tutkimuksen aikana ja tutkittavan kokemuksista muodostuneista merkityskokonaisuuksista. (Vilka 2015, 171–175.)

Laadullisessa tutkimuksessa on pyrkimys löytää tai paljastaa tosiasioita, kuin todentaa olemassa olevia väittämiä. Kvalitatiivisen tutkimuksen tyypillisiä piirteitä ovat seuraavat; Tutkimus on kokonaisvaltaista, aineisto kootaan luonnollisissa, todellisissa tilanteissa. Tutkija luottaa omiin havaintoihinsa ja keskusteluihin haastateltavan kanssa, apuna tiedonhankinnassa voi käyttää lomakkeita ja testejä. Tutkittavaa aineistoa tarkastellaan yksityiskohtaisesti ja monitahoisesti ja pyritään nostamaan esille merkityksellisiä seikkoja. Laadullista tutkimusmenetelmää käytetään silloin, kun ilmiötä ei tunneta. Laadullisesta tutkimusmenetelmästä käytetään myös nimitystä kvalitatiivinen tutkimus. Siinä pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tutkijan on pidettävä kiinni arvoista, sillä ne muovaavat sitä, miten ymmärrämme tutkittavaa ilmiötä. (Hirsjärvi ym. 2009 161,164.)

Laadullisessa tutkimuksessa tieto on yksityiskohtaista, rikasta ja asiayhteyteen liittyvää. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään ilmiön syvälliseen ymmärtämiseen ja ollaan kiinnostuneita merkityksistä, kuinka ihmiset kokevat ja näkevät reaali maailman. Laadullinen tutkimus käyttää sanoja ja lauseita, mutta voi olla myös kuvia, ääntä ja liikettä tallennettuna erilaisille tallenteille. Laadullinen tutkimus ei ole menetelmä vaan lähestymistapa. jolla kuvataan yksittäistä tapahtumaa, kun taas määrällisessä tutkitaan tapausten joukkoa. (Kananen 2014, 18–19, 61.) Laadullisen tutkimuksen erityispiirteenä on, että tavoitteena ei ole löytää totuutta tutkittavasta asiasta (Vilka 2015, 120).

Tutkimuksella on aina jokin tarkoitus tai tehtävä. Tutkimusta voidaan luonnehtia neljän eri piirteen perusteella, joita ovat kartoittava, kuvaileva, selittävä ja ennustava. Tarkoitus siis ohjaa tutkimusstrategisia valintoja. Tutkimuksen tarkoitus on kartoittava, jolloin etsitään uusia näkökulmia, löydetään uusia ilmiöitä ja selvitetään vähän ilmiöitä. Kartoittavan tutkimuksen strategiana käytetään yleisimmin kvalitatiivista tutkimusta, kenttätutkimusta ja tapaustutkimusta. (Hirsjärvi ym. 2009, 137–138.)

Teemahaastattelu on yleisin laadullisen opinnäytetyön tiedonkeruumenetelmistä. Teemahaastattelussa ollaan fyysisesti läsnä tutkittavan kanssa. Teemahaastattelussa haastateltavaa keskustelutetaan ilmiöön liittyvistä asioista. Tutkija pyrkii saamaan ilmiön haltuunsa ja sitä myöden kasvattamaan ymmärrystään. Teemahaastattelulle tyypillistä on keskusteltavat aiheet ja keskustelun eteneminen vastaajan ehdoilla. Tutkija tekee tarkentavia kysymyksiä ja pitää keskustelun aiheessa. Tutkittava saa vapaasti kertoa aiheesta. Tarpeen mukaan tehdään täydentäviä tarkentavia ja täydentäviä kysymyksiä. Aineistoa analysoidaan mahdollisimman pian, jotta tietomäärä tutkijalla kasvaisi. Teemahaastattelun eteneminen aloitetaan teemasta

yleisellä tasolla ja edetään aina yksityiskohtaisempiin kysymyksiin. Keskustelua edetään haastateltavan ehdoilla, että luottamus kasvaisi haastattelun edetessä. Teemahaastattelua voi verrata sipulin kuorimiseen, jossa kerros kerrokselta edetään sipulin ytimeen, josta ratkaisu löytyy. (Kananen 2014, 76-77.)

Kyseessä on keskustelu, jossa tutkija pyrkii saamaan esille haastateltavalta häntä kiinnostavat kokemukset, jotka kuuluvat tutkimuksen aihepiiriin. Teema-alueet on etukäteen määritetty, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys voivat vaihdella. Haastattelijalla ei ole valmiita kysymyksiä vaan tukena lista käsiteltävistä asioista. (Eskola & Vastamäki 2015, 27–29.) Haastattelut tehdään yksilöhaastatteluna, koska se soveltuu henkilön omakohtaisten kokemusten tutkimukseen (Vilkkä 2015, 123).

Haastateltaviksi sain päiväkodista yhteensä viisi äitiä, joiden lapset ovat hoidossa kyseisessä päiväkodissa. Kolmella äideistä oli ollut lapsia aiemminkin kyseisessä päiväkodissa. Äidit valitsin satunnaisesti syksyn 2018 aikana ja heidän kanssaan keskustelin opinnäytetyöstä ja siihen liittyvästä aiheesta. Äidit kokivat aiheen mielenkiintoiseksi ja sitoutuivat haastateltaviksi. Kirjoitan tutkimustuloksiin suoria lainauksia haastateltavien vastauksista. Tutkimukseni tietoperusta kiinnittyy kasvatusyhteistyöhön, vanhempien kokemuksiin osallisuudesta lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisessa ja varhaiskasvatussuunnitelman tarkoitukseen ja merkitykseen. Teema-alueina haastattelussa olivat varhaiskasvatus, kasvatusyhteistyö ja osallisuus. Kysyin luvan nauhoittamiseen ja kerroin, että haastateltavien nimet eivät tule julki ja aineiston hävitän asianmukaisesti kokonaan tutkimuksen jälkeen. Teemahaastattelusta käytetään myös nimitystä puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, koska haastattelu sisältää tiettyjä teemoja, joista keskustellaan ja ne ovat samat kaikille haastateltaville (Hirsjärvi & Hurme 2009, 47–48).

Tutkimuksessa haastattelut tapahtuivat yksilöhaastatteluina. Haastattelujen alussa keskustelimme ensin kuulumisia ja kerroin vielä tutkimustyöstäni ja annoin heidän lukea paperista haastatteluun liittyvät teemat ja kysymykset. Hyvän ja rentouttavan alkukeskustelun jälkeen pääsimme siirtymään itse haastatteluun. Minulla oli kolme aihealuetta valittu teemahaastatteluotsikoiksi ja ne olivat varhaiskasvatus, kasvatusyhteistyö ja osallisuus. Jokaisessa osa-alueessa oli tarkentavia kysymyksiä ja etenimme järjestyksessä. Jos jokin kohta oli vanhemmalle vaikeampi jutella tai saada ajatuksia kokoon niin jätimme sen kohdan myöhäisemmäksi ja jatkoimme etenemistä seuraavasta kohdasta ja lopussa keskustelimme vielä niistä aiheista, jotka oli jäänyt väliin tai jos haasteltava halusi jotain lisätä. Haastattelun kestot olivat noin tunnin

mittaisia ja aineistoa kertyi runsaasti. Hirsjärven ym. (2009) mukaan haastatteluja voidaan toteuttaa yksilö-, pari- tai ryhmähaastatteluna, joista tavallisimmin tehdään yksilöhaastatteluja (Hirsjärvi ym. 2009, 210).

4.3 Kohderyhmä ja aineiston analyysi

Tutkimuksellisessa opinnäytetyössäni oleva päiväkoti sijaitsee eräässä Satakunnan alueella olevassa kaupungissa ja on kaupungin ylläpitämä. Päiväkodissa lapset ovat iältään 3–6-vuotiaita. Tutkimuksessa kohderyhmän muodostivat kyseisen päiväkodin asiakasperheistä viisi lapsen vanhempaa, jotka kaikki olivat äitejä. Kahdella äidillä oli myös lasten sisarukset päiväkodissa, toisella äidillä oli samassa lapsiryhmässä ja toisella sisarus oli eri lapsiryhmässä. Haastateltavat äidit olivat kahdesta eri ryhmästä ja kaikki äidit olivat eri lasten vanhempia.

Aineiston analysointitapaa ohjaavat tutkimuskysymykset ja -ongelmat. Tutkijan pitää tutkimusprosessin alkuvaiheessa ajatella, miten hän aineistoa käsittelee ja tulkitsee. Tutkijalle selviää analyysivaiheessa, millaisia vastauksia on tullut tutkimuskysymyksiin ja -ongelmiin. Tutkimuksen ydinasioita kerätyn aineiston analyysin lisäksi ovat tulkinta ja johtopäätösten teko. Aineiston järjestämisessä ensimmäisenä vaiheena on tietojen tarkistus. Aineiston tarkistuksessa on otettava huomioon kaksi seikkaa; sisältyykö aineistoon virheitä ja puuttuuko tietoja. Tietojen täydentäminen on toisena vaiheena. Haastatteluin ja kyselyin voidaan täydentää aineistoa. Aineiston järjestäminen on kolmas vaihe, tiedon tallennusta ja analysointia. Laadullisen tutkimuksen analyysivaiheen tekee mielenkiintoiseksi ja haastavaksi aineiston runsaus ja elämänläheisyys. Kaikkea aineiston materiaalia ei pysty hyödyntämään eikä ole tarve analysoida. (Hirsjärvi ym. 2009, 221–222, 225.) Tutkijan tehtävänä on löytää tutkimusaineistosta perusolot, jotka kuvaavat tutkittavaa ilmiötä ja joista voidaan rakentaa tutkimustulosten analysointi. Tutkijan on löydettävä runsaasta aineistosta keskeisimmät käsitteet ja epäolennaiset aineistot karsia pois, jota ei tutkimustehtävässä tarvita. (Valli 2018, 83.)

Litteroinnin voi tehdä koko aineistosta tai valikoiden teema-alueiden mukaan. Laadullisessa tutkimuksessa aineiston keräys ja analyysi tapahtuvat osittain samanaikaisesti, jos aineistoa kerätään monella eri tavalla. (Hirsjärvi ym. 2009, 222–223.) Aineiston analyysia kuvataan kolmivaiheiseksi prosessiksi; 1) aineiston pelkistäminen eli redusointi, 2) aineiston ryhmittely eli klusterointi ja 3) teoreettisten käsitteiden luominen eli abstrahointi. Ennen kuin analysointia aloittaa, pitää

sisällönanalyysissä määrittää analysointiyksikkö, joka voi olla yksittäinen sana, lause, ajatuskokonaisuus, joka sisältää useita lauseita tai lausuma. Tutkimustehtävä ja aineistonlaatu ohjaavat analyysiyksikön määrittämisen. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 122–123.)

Haastattelut tapahtuivat kesän 2019 aikana ja litteroin kaikki tekstit pian haastattelujen jälkeen kirjoittamalla ne koneella auki sanasta sanaan. Auki kirjoitettavaa materiaalia tuli runsaasti, kun haastattelut olivat kestoltaan noin tunnin mittaisia. Tämän jälkeen tein aineiston pelkistämisen eli redusoinnin, tiivistin aukikirjoitetun tekstin ja jätin epäolennaisen pois. Sen jälkeen kirjoitin teema-alueet ja niihin liittyvät kysymykset eri papereille ja liitin niihin jokaiseen teema-alueeseen kunkin haastateltavan vastaukset, jotka olivat jääneet jäljelle pelkistämisestä. Vastauksien tekstit värjäsin eri väreillä, jotta minun olisi helpompi tulkita vastauksia. Pidin mielessäni teema-alueet ja teksteistä poimin yhtäläisyyksiä ja alleviivasin sekä tein niistä luetteloja eri paperille.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

5.1 Vanhempien kokemukset kasvatusyhteistyöstä lapsen kasvatuksessa

Kaikki viisi haastateltavaa ovat kokeneet kasvatusyhteistyön myönteisenä. Se on ollut sujuvaa, avointa, luottamuksellista ja on hyvin kerrottu lapsen kuulumisia hakutilanteissa ja muissa keskusteluissa. Kasvatusyhteistyö on ollut luottamuksellista ja on kuunneltu vanhempien mielipiteitä asioista. Yksi äideistä on kokenut, että hänelle on kerrottu avoimesti, millainen lapsen päivä on ollut, vaikka se ei olisi hyvin sujunutkaan. On kerrottu hyvät ja huonot asiat ja äiti oli tyytyväinen, että varhaiskasvattaja oli rehellinen. Häntä on aina jaksettu kuunnella, vaikka hän puhuu paljon. Varhaiskasvattaja on voinut olla toisesta ryhmästä lapsen luovuttaja lapsen kotiin lähtiessä, kun hän on tullut hakemaan lasta ja niissä tilanteissa välttämättä varhaiskasvattaja ei ole osannut niin tarkasti sanoa lapsesta päivän kuulumisia. Äiti kuitenkin kertoi, että seuraavana aamuna on voinut kysellä lapsen kuulumisia oman ryhmän varhaiskasvattajalta.

Haastattelussa kasvatusyhteistyöstä johdattelin haastateltavat seuraavaan teema-alueeseen, kysymällä heiltä, mitä sana kasvatusyhteistyö tuo mieleen.

” Se on päiväkodin ja perheen välinen yhteistyö, molemmin puolin asiat tulee tietoon lapsesta. ”

” Lapsella on kotona oma perhe, mutta päiväkodin henkilökunta on apuna siinä lapsen kasvatuksessa ja kasvatukseen liittyvissä asioissa, yhdessä perheen kanssa kasvatetaan lasta. ”

” Siinä käydään sitten niinko hoitajien ja vanhempien kanssa yhteistyötä jotta sen lapsen kasvu ja kehitys olis niinku, oltais samassa linjassa taikka käytäis vuorovaikutusta siitä, mitkä odotukset kummallakin osapuolella on siinä kasvatuksessa ja kasvatustyössä olis yhteinen päämäärä. ”

Vanhemmat ovat kokeneet keskustelujen olleen kunnioittavia ja useimmiten on löytynyt aikaa kuulumisten vaihtumiselle. He ovat saaneet tukea lapsensa kasvatukseen, jos on ollut tarvetta. Yhden äidin lapsella on ollut tuen tarvetta ja niitä on yhdessä mietitty vanhemman kanssa. Ja hänelle on annettu erilaisia materiaaleja luettavaksi, joissa on ollut lapsen tuen tarpeeseen liittyvää materiaalia.

”Päiväkodin kanssa yhteistyö on ollut hyvää kahden lapsen kokemuksesta. On hyvin kerrottu asiat, jos jotain ollut, että asiat ovat liikkuneet. Olen saanut paljon kaikennäköisiä ohjeita ja materiaalia.” Helppoa on ollut ottaa asiat puheeksi ja ne otetaan tosissaan ja kuullaankin ja siitä tosi hyvä kokemus.

” On kuunneltu hyvin, vaikka puhunkin kauheesti, kun mää haluan tietää ja mää selvitän asioita. ”

” No ihan hyvin, että ehkä se korostuu vasukeskusteluissa ja sitten päivittäin, kun on käyty päivän kuulumisia läpi. Olen saanut tarvittavat tiedot ja ihan sen puolesta hyvin on kyllä yhteistyö sujunut. Hoitajat on ollut helposti lähestyttäviä ja ulospäin suuntautuvia. ”

Yksi haastattelukysymys oli Mikä sinulle on tärkeää lapsesi varhaiskasvatuksessa? Kaikki viisi äitiä pitivät varhaiskasvatusta tärkeänä, koska siellä tuetaan lapsen kasvua yksilöllisesti, lapsi saa hoitoa ja tuetaan oppimista. Kaikki viisi äitiä pitivät tärkeänä lapsensa varhaiskasvatuksessa lapsen turvallisuutta ja yksilöllisyyttä. Kolme äideistä kertoi tärkeänä lapsen yksilöllisyydessä ikätasoista huomiointia tehtävien teossa sekä tuetaan lapsen oppimista, ei fysiologista ikää, jotta lapsi ei turhaudu tehtävien teossa. Yksi äidistä kertoi haastattelussa turvallisuuteen liittyviä mielipiteitään, että lapsi voi kasvaa ja kehittyä sekä löytää omia vahvuuksiaan ja oppia tuntemaan omia heikkouksiansa. Lapsen turvallisuuteen liittyy, että hän luottaa aikuiseen ja lapsella on kavereita. Kaksi äideistä sanoi pitävänsä tärkeänä turvallisuuden tuojana säännöllistä päivärytmiä, riittävää ja koulutettua henkilökuntamäärää sekä päiväkodin olevan turvallinen ympäristöltään eikä olisi sisäilmaongelmia.

” kyllä ja on niinko semmoinen selkee tavallaan, että otetaan yksilönä ja kohdataan jokainen lapsi omana itsenään ja mun mielestä tuolla päiväkodissa on hyviä elementtejä siihen kohtaamiseen.”

” Niin, ehkä siihen vois liittää sen, että tietyllä tavalla se piha-aluekin, että se liittyy tietenkin tuohon turvallisuuteen, että oli niin rajattu aidoilla ne leikkitilat siellä pihassa ja että, on niinko hienosti siellä sisälläkin, että niinko pienet ja kodinomaiset ne tilat.”

” Lapsi otetaan vastaan omana minänä ja on siellä yksilö. ”

” Turvallisuus, lapsi voi kasvaa ja kehittyä ja löytää omia vahvuuksia ja oppii tunteen heikkoutensa. ”

Kahdella äideistä nousi haastattelussa esille kaverisuhteiden merkitys ja pitivät sitä yhtenä tärkeänä asiana päiväkodissa sekä lapsen tasa-arvoista asemaa muiden lasten kanssa. Kahden äidin haastattelussa tuli ilmi vuorovaikutukseen liittyviä seikkoja, kuinka he kohtaamisessa tulkitsevat varhaiskasvattajan ilmeitä, eleitä, sanoja ja kiireellisyyttä. Aamulla lasta tuodessa päiväkotiin, vanhemmat haluavat tavata kiireettömän varhaiskasvattajan ovella, jolla on aikaa kohdata siinä hetkessä lapsi ja vanhempi. Yksi äideistä kertoi, että lapsi unohtaa heti huonotuulusuutensa, kun vastassa on tuttu ja iloinen varhaiskasvattaja. Toinen äiti kertoi, että lapsen on vaikea jäädä päiväkotiin, jos tilanne on ollut sellainen, että varhaiskasvattaja on vain käynyt kiireesti tervehtimässä ja jättänyt heidät riisuutumaan.

” Se pääsee tarttuun siihen iloon ja juttuun ja se on ihan mahtavaa ”

” Joka aamu kun lapsi tulee niin jokainen lapsi kohdataan niinko ja perhe ja kohdataan yksilöllisesti ja tullaan ottamaan vastaan ja jos sitten on ollut satunnaisia tilanteita niitä että ei ole tultukaan kohtaamaan ja ottaan vastaan, niin sit lapsikin on lyönyt liinat kiinni ”

5.2 Vanhempien osallisuus lapsen varhaiskasvatuskeskustelussa

Yhden keskusteluteeman perusteella selvitettiin, miten vanhemmat kokivat ne tilat, ympäristöt ja paikat, joissa lapsen varhaiskasvatuskeskustelu varhaiskasvatusopettajan kanssa käytiin. Laatumisen keskustelut tapahtuivat päiväkodin tiloissa, liikuntasalissa ja ryhmätilan yhdessä pienessä huoneessa. Tilat olivat rauhallisia eikä häiriötekijöitä ollut. Yksi vanhemmista koki tilan luottamukselliseksi ja hän koki, että siellä voi kertoa asioita molemminpuolisesti.

Yhden lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa oli mennyt kauemmin aikaa, kun lapselle mietittiin tukia päiväkotiin ja kotiin. Yksi vanhemmista koki varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa, että aikaa oli varattu liian vähän keskusteluun ja asiat käytiin läpi kiireellä sekä aikataulu oli ollut huono. Molempien

vanhempien työaikoja piti muuttaa, kun keskusteluaikaa ei pystytty päiväkodin taholta järjestämään iltaan vanhempien työajan jälkeen.

” No emmä nyt tiä mitään ainakaan huonoja kokemuksia. Niissä on menty ne asiat niin kuin ne on ja läpitte ja pyritty saamaan mahdollisimman paljon tukia molemmille mitä kuuluu. ”

” Joo sillai, just kun tota vasuu mieltii niin, sillai mulle jäi tästä mieleen, että päiväkodin työntekijä oli hienosti kyllä havainnoinut lasta. Että, niinko saa sanoa oman mielipiteensä ja näkemyksensä lapsen asioista ja pystyy vaikuttamaan siihen, mitä kirjoitetaan ja suunnitellaan.”

” Joo kyllä ainakin vasussa sai osallistua ja aikaisemminkin on kuultu ja kirjattu ylös. Ei nyt varsinaisesti mitään, ihan hyviä kokemuksia, ei mitään semmoista erikoista. On kiva itekin niitä kasata ja sitä käydä läpitte sen jälkeen niinko jonkun muun silmin.”

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisessa henkilöstön kanssa vanhemmilla oli samansuuntaisia kokemuksia. He kokivat saaneensa tukea päiväkodin taholta hyvin lapsen asioissa ja omaan vanhemmuuteensa. Ja jos lapsella on ollut tuen tarvetta johonkin, niin asioita on yhdessä pohdittu ja vanhempien mielipiteitä on kuultu. Kasvatustyöyhteistyöhön vanhemmat olivat tyytyväisiä ja pitivät sitä erittäin tärkeänä lapsensa varhaiskasvatuksessa. Vanhemmat olivat tyytyväisiä lapsensa varhaiskasvatukseen ja luottivat ammattitaitoiseen henkilökuntaan ja heidän toimintaansa.

Kaikki viisi haastateltavaa kokivat päivähoiton olevan laadukasta, jolloin varhaiskasvatus olisi suunnitelmallista ja tehtävät lapsille olisivat ikätasoisien mukaista. Vanhempien mielestä laadukkaaseen varhaiskasvatukseen kuuluu rauhallinen ilmapiiri, strukturoitu päiväjärjestys, perhe otetaan vastaan yksilöllisesti aamuisin, toiminta on virikkeellistä, lapsi tulee kuulluksi ja aikuiset sitoutuvat työhönsä innokkuudella. Lasten kanssa käydään retkillä ja luonnossa. Huomioidaan juhlapäivät ja suunnitellaan toimintaiten, että kaikki lapset voivat osallistua kulttuurinsa mukaan toimintaan. Varhaiskasvattajien tulee puuttua heti kiusaamistilanteisiin, on se sitten sanallista tai fyysistä.

Vanhempien kokemukset osallisuudesta lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisessa henkilökunnan kanssa koettiin pääsääntöisesti myönteisenä. Kaikki viisi

haastateltavaa vanhempaa kertoivat tulleen kuulluiksi ja ovat olleet osallisina lapsensa varhaiskasvatussuunnitelman laatimisessa. Yksi vanhemmista nosti esille toisen puolison tärkeyden olla myös laatimassa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa. Hän oli sitä mieltä, että isällä on hyvin tärkeä olla siinä mukana ja saada tietoa lapsensa kasvusta ja kehityksestä.

” Kyllä se osallisuus on se, että siihen osallistetaan molemmat vanhemmat ja joissakin papereissa on lapsillekin oma kohta minkä täyttää ja sitä puretaan yhdessä. Osallisuuteen parantava asia oli sit se, että läsnä olis kaikki kun sitä käsitellään. ”

” Tottakai se on tärkeää, koska ei päiväkotiki voi yksistään tehdä suunnitelmaa, pitää siinä kotikin olla mukana. ”

” Kaikki on tullut käytyä läpille ja sen takia sitä tehdäänkin, et se olis vanhemman ja päiväkodin niinko vuorovaikutusta ja osallistetaan se vanhempi pohtimaan ja millai sen lapsen kehitys pitäis edetä ja että ei tule mitään ongelmia tai poikkeamia. ”

Haastateltavat vanhemmat olivat tyytyväisiä tiedon saantiin lapsen päivästä. Kuulumisia vaihdettiin aamuisin ja iltapäivisin hakutilanteissa. Päiväkodilta viestittelyä oli viikkokirjeellä, kuukausikirjeellä, sähköpostilla ja WhatsApp-sovelluksella. Kaikki kolme päiväkotiryhmää oli saanut itse päättää, mikä on viestintäkanava vanhemmille. Kaksi äideistä halusi kerran kuukaudessa kuukausikirjeen paperisena, ei joka viikko sähköpostiin. Kaksi äideistä halusi nopean infon WhatsAppina, jos info liittyi seuraavan päivän asiaan. Kaksi vanhempaa oli Wilma-sovelluksen kannalla, kun siitä näkee, että vanhempi on tiedon saanut ja lukenut.

6 POHDINTA

6.1 Tulosten pohdintaa

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tutkia, millaisia näkemyksiä lapsen vanhemmilla on kasvatusyhteistyöstä ja omasta osallisuudesta sekä miten vanhemmat kokevat voivansa vaikuttaa lapsen varhaiskasvatuskeskustelun sisältöön. Tutkimustulosten pohjalta kasvatusyhteistyö päiväkodissa koettiin hyvin tärkeäksi ja henkilökuntaa pidettiin ammattitaitoisina. Kaikki viisi äitiä pitävät varhaiskasvatusta tärkeänä, koska siellä tuetaan lapsen kasvua yksilöllisesti, lapsi saa hoitoa ja tuetaan oppimista. Äidit kokivat varhaiskasvatuksen turvalliseksi, jossa lapsi voi kasvaa ja kehittyä. Kasvatusyhteistyö on luottamuksellista ja vuorovaikutus on avointa ja kohteliasta. Päiväkodin henkilökuntaa pidetään ammattitaitoisina ja toimintaan ollaan tyytyväisiä. Yksi äideistä piti tärkeänä myös varhaiskasvattajien pysyvyyden. Sen sijaan vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteutumiseen ja arviointiin oli vähäistä ja siinä he luottivat ammattitaitoiseen henkilökuntaan. Heillä ei ollut tietoa, millä tavoin he voisivat osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun, heille ei kukaan ollut sitä selvittänyt. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisessa vanhemmat kokivat, että heitä kuullaan ja he pystyvät vaikuttamaan oman lapsensa asioihin. Alilan & Eskelisen (2014) selvityksessä vanhemmat pitävät varhaiskasvatusta erittäin tärkeänä palveluna ja kolme asiaa nousi esille tärkeimpinä siinä selvityksessä. Vastaajista 96% kokivat varhaiskasvatuksen tukevan lapsen kasvua ja kehitystä ja lapsen mahdollisuutta osallistua varhaiskasvatustoimintaan sekä lasten kaverisuhteet. Vastaajista 80% piti tärkeänä yhteistyötä ja kasvatuskumppanuutta varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa lapsen kasvatuskysymyksissä. Vähemmän tärkeäksi vanhemmat kokivat vertaistoiminnan muiden vanhempien kanssa (44%) sekä vanhemmuuden tukemisen (58%). (Alila & Eskelinen 2014, 17.)

Valtakunnallisissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2018 kirjoitetaan lapsen oikeudesta saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, hoitoa ja opetusta ja niiden turvaamiseksi lapselle laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma yhdessä huoltajan kanssa lapsen hoidon alkuvaiheessa ja jota tarkennetaan lapsen tarpeiden mukaisesti vähintään kerran vuodessa. (Opetushallitus 2018, 9-10.) Tämän opinnäytetyön tutkimuksen tuloksista havaittiin, että vanhemmat kokivat lapsen yksilöllisen kehityksen,

oppimisen ja kasvun tukemisen tärkeänä osana lapsensa varhaiskasvatuksessa päiväkodissa.

Yhdellä äidillä haastattelussa nousi esille, että lapsella voisi olla oma varhaiskasvatussuunnitelman lomake johon lapsi eri värisillä kynillä värittää, miten esimerkiksi ruokailu sujuu ja näin saadaan lapsen näkemys hänen omaan varhaiskasvatussuunnitelmaansa mukaan. Näin myös Ahonen (2016) toteaa lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laadinnasta yhdessä henkilökunnan ja vanhempien kanssa, mutta tärkeänä on myös huomioida lapsen mielipiteet ja toiveet. Pienen lapsen kohdalla on mietittävä, miten lapsen näkökulma tulisi esille. Pienen lapsen näkökulmaa saadaan esille havainnoimalla tavoitteellisesti ja vanhemman kuulemisella. Isomman lapsen kohdalla voi keskustella hänen tunteistaan, ajatuksistaan, näkemyksistään ja kokemuksistaan. Keskustelussa voidaan tukena käyttää kuvakortteja tai muuta visuaalista rekvisiittaa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa jo ensimmäisellä kerralla on tärkeää keskustelemalla tuottaa yhteinen näkemys lapsesta. Lapsen käyttäytyminen eri ympäristöissä on erilaista esimerkiksi kotona tai päiväkodissa. (Ahonen 2016, 22–23.)

Vanhemmat pitivät kasvatusyhteistyön sujumista hyvin tärkeänä. Kaikki viisi äitiä kokivat kasvatusyhteistyön luottamukselliseksi, kunnioittavaksi ja he kokivat, että heitä kuullaan lapsensa varhaiskasvatuskeskustelussa. Yhteistyö on ollut sujuvaa ja jos jotain mieltä herättävää asiaa on ollut, niin siitä on voinut hyvin keskustella varhaiskasvattajien kanssa. Vanhemmat kokivat saaneensa hyvin tietoa lapsensa päivästä varhaiskasvatuksessa ja päiväkodista lähdettiin pois kättelemällä varhaiskasvattajaa. Alilan & Eskelisen (2014) selvityksessä tulokset olivat samansuuntaiset, vanhemmat kokivat, että varhaiskasvattajat kohtelevat heitä tasavertaisesti, kunnioittavasti ja kuuntelevat heidän kasvatusnäkemysään. Varhaiskasvattajien kanssa käydään keskusteluja säännöllisesti lapsen hoitoon ja kasvatukseen sekä opetukseen liittyen. Vanhemmat kokivat myös, että saavat riittävästi tietoa lapsensa varhaiskasvatuspäivästä. (Alila & Eskelinen 2014, 36– 37.)

Nummenmaa & Karila (2011) kirjoittavat kasvatuksen olevan vuorovaikutustyötä. Ammatillinen keskustelu on yksi varhaiskasvatuksen työmenetelmä, joka muodostuu tietämisestä, tekemisestä ja olemisesta. Tietämisellä tarkoitetaan varhaiskasvatuksen kokemuksellista ja käsitteellistä tiedon perustaa. Käytännön toimintana tekeminen muodostuu ammatillisista keskusteluista. Ammatillisissa vuorovaikutussuhteissa olemisella tarkoitetaan avoimuutta ja aitoa läsnäoloa. (Nummenmaa & Karila, 2011, 39.) Varhaiskasvattajat ja vanhemmat rakentavat yhteistä kasvatusvuorovaikutusta spiraalimaisesti etenevinä molemminpuolisina keskustelualoiteina, jolloin keskustelujen aiheet ja sisällöt laajenevat ja syvenevät ja molemminpuolinen keskinäinen luottamus kasvaa. (Kekkonen 2012, 58.)

Vanhemmat luottivat varhaiskasvatuksen henkilöstöön lapsen varhaiskasvatustoiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä, koska vanhemmille se oli vieras asia, että he voisivat osallistua. Alilan ja Eskelisen (2014) selvityksessä vastaajien osuus 66% osallistua lastensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja kehittämiseen. Neljännes vastaajista ”ei osaa sanoa”, joka saattaa johtua siitä, että vanhemmat eivät pidä niitä tärkeinä tai kokevat esitetyt asiat vieraina. (Alila & Eskelinen 2014, 35.) Valtakunnallisissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2018 kirjoitetaan lasten huoltajien mahdollisuudesta osallistua varhaiskasvatustoiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä henkilöstön kanssa. Yhteistyöllä saadaan tuettua vuorovaikutusta myös huoltajien kesken. Tieto- ja viestintäteknologiaa voidaan hyödyntää apuna huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä. Verkostoituminen huoltajien kesken ja erilaiset yhteisten toimintojen järjestämiset tilaisuuksissa luo vahvuutta yhteisöllisyyteen. (Opetushallitus 2018,34).

Vanhempien osallisuudessa tärkeäksi nousee kokemuksellinen puoli, jossa vanhemmalle tulee tunne kuuluvansa varhaiskasvatusyhteisöön, jonka jäsenenä on hänen lapsensa. Osallisuuden syntyyn tarvitaan merkityksellisiä kohtaamisia, tiedon vaihtoa vanhempien ja päiväkodin välillä sekä tunnepohjaista sitoutumista. Osallisuus on itsensä sitouttamista ja vaikuttamista asioiden kulkuun ja vastuunottamista seurauksista. Lähtökohtana osallisuuden voidaan pitää yhteisten tietämysten ja kokemusten vaihtoa ja jakamista. Osallisuus nähdään silloin osallistumista vaativampana asiana ja edellyttää suurta sitoutumista ihmisiltä. (Kekkonen 2006, 27.) Vanhempien näkökulmasta osallisuutta on kehitettävä ja miten saadaan vanhemmat osallistumaan varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin yhdessä

varhaiskasvattajien kanssa. Perhekeskeisesti ajatellen vanhemmat tutustuisivat toisiinsa ja saisivat toisistaan tukea sekä lasten väliset suhteet lujittuisivat.

6.2 Tutkimuksen luotettavuus

Arvioidakseni tutkimuksen toteutusta, tutkimuksen teko oli itselleni hyvin opettavaista, koska en ollut tällaista ennen tehnyt. Tutkimuksen teko oli mielenkiintoista ja mitä enemmän siinä pääsi etenemään, niin sitä mielenkiintoisemmaksi se tuli. Haastattelutilanteiden alussa jännitin, mutta käytin siihen keskustelua arjesta ja vaihdoimme kuulumisia. Haastatteluissa koin, että teemahaastattelurunko auttoi minua pitämään haastattelun aiheessa, eikä keskustelut lähteneet rönsyilemään. Viidestä haastattelusta jäi hyvä kokemus ja kiitos siitä kuuluu äideille, jotka lupautuivat kesällä tulemaan haastatteluun. Harmittamaan jäi ainoastaan se, että haastattelujen videointi ei onnistunut, koska ilmeillä ja eleillä ihminen myös viestittää toiselle henkilölle.

Analysoitavaa aineistoa tuli runsaasti, kun haastattelut kestivät noin tunnin. Haastattelujen aineiston auki kirjoittaminen sana sanalta, meni huomattavasti enemmän aikaa, mitä olin ajatellut. Aineistoa käsitellessä ymmärrykseni lisääntyi koko ajan, kuinka tärkeää on kasvatusyhteistyö vanhempien kanssa ja millä tavoin heitä saisi osallistumaan vielä enemmän varhaiskasvatuksen suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin.

Tieteellisen tutkimuksen luotettavuutta tarkastellaan luotettavuusmittareiden avulla, joita ovat reliabiliteetti ja validiteetti. Molempia käsitteitä käytetään myös laadullisessa tutkimuksessa. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta ei voida laskea ja arvioida samalla tavalla kuin kvantitatiivisen tutkimuksen. Objektiivisen luotettavuuden saavuttaminen laadullisessa tutkimuksessa on lähes mahdotonta, jolloin luotettavuus jää tutkijan arvioinnin ja näytön varaan. Tutkimusprosessin eri vaiheissa luotettavuusmittarit ovat eräänlaisia portinvartijoita, että ei tehdä vääriä ratkaisuja, jätetä jotain tekemättä, valittuja ratkaisuja ei toteuteta oikein tai esitetyt tulokset on johdettu väärin aineistosta. Tutkimuksen toteutukseen liittyy lähinnä reliabiliteetti ja validiteetilla mitataan oikeita asioita liittyen tutkimuksen suunnitteluun ja osittain, että tehdään oikein aineiston analyysi. (Kananen 2014, 146–147.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointia tehdään koko ajan suhteessa teoriaan, analyysitapaan, aineiston ryhmittelyyn, luokitteluun, tutkimiseen, tulkintaan, tuloksiin ja johtopäätöksiin sekä osattava ne perustella (Vilkkä 2015, 197). Tutkimuksen alussa

perehdyin kirjallisuuskatsauksessa eettisiin ohjeisiin ja noudatin sitä koko tutkimusprosessin ajan, joten tutkimukseni noudattaa hyviä tieteellisiä käytäntöjä. Ohjeistuksen tarkoituksena on ennaltaehkäistä tutkimusvilppiä ja edistää keskustelua ja tiedotusta tutkimusetiikasta. Vaikka laadullisessa tutkimuksessa ei käytettäisi edellä mainittuja termejä, niin tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä tulee jollakin tavalla arvioida. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta tutkija kohentaa tarkalla selostuksella tutkimuksen toteuttamisesta. Tarkkuutta käytetään tutkimuksen jokaisessa vaiheessa. Haastattelututkimuksessa kerrotaan olosuhteista ja paikoista, haastatteluihin käytetty aika, mahdolliset häiriötekijät, haastattelussa tapahtuneet virhetulkinnat ja tutkijan oma itsearviointi tilanteesta. Lukijan auttamiseksi tulosten tulkinnassa tutkimustekstiä rikastutetaan esimerkiksi suorilla haastatteluotteilla tai muilla dokumenteilla. (Hirsjärvi ym. 2009, 232–233.)

Tutkimuksen alkuvaiheessa kävin keskustelun varhaiskasvatuksen johtajan kanssa ja hän antoi tutkimusluvan. Tutkimuksessa jätin pois päiväkodin nimen ja mainitsin vain alueen, jolla päiväkotit sijaitsee. Haastateltaville kerroin, että tutkimus on anonyymi eli heitä ei pystytä tunnistamaan missään vaiheessa ja tutkimusaineisto hävitetään asianmukaisesti.

Tutkimusta tehdessäni kiinnitin huomiota luotettavuuteen ja olen kirjoittanut huolellisesti tutkimuksen kulkua ja tekemiäni valintoja perustellut teoreettisesti. Omissa luvuissaan olen kirjoittanut tutkimuksen lähtökohdassa tutkimusmenetelmästä, aineiston hankinnan ja analysoinnin sekä kohderyhmän. Tutkimustuloksiin olen kirjoittanut suorita haastatteluotteita kuvaamaan tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksessa olen etsinyt aina uusinta tietoa kirjallisista lähteistä, internetistä ja käyttänyt vain luotettavaa lähdemateriaalia. Lähdeviittaukset olen tehnyt huolellisesti ja asiallisesti. Haastetta oli rajata analysoitavaa aineistoa, koska sitä oli runsaasti.

6.3 Oppimisprosessi sekä ammatillinen kasvu ja kehitys

Tämän tutkimuksellisen opinnäytetyön seurauksena olen päässyt lähemmäksi varhaiskasvatuksen tarkoitusta ja merkitystä. Tutkimusta tehdessä oma ymmärrys varhaiskasvatukseen syventyi merkittävästi ja siihen millä tavoin koko päiväkodin henkilöstö tekee vuorovaikutteista kasvatustyötä lapsen huoltajan kanssa. Varhaiskasvattajan työssä täytyy osata toimia ihmis- ja perusoikeussäädösten mukaisesti, arvojen ja ammattieettisten periaatteiden mukaisesti. Ihmisarvoa tulee kunnioittaa riippumatta, ihmisen sukupuolesta, iästä, uskonnosta, etnisestä alkuperästä, mielipiteestä tai kyvyistä. Varhaiskasvattaja toimii oikeudenmukaisesti, johon kuuluu tasa-arvo, syrjintä ja suosimisen estäminen, kuulluksi tuleminen ja oikeus selvittää ristiriidat. Varhaiskasvattajan tulee olla rehellinen ja totuudellinen sekä avoin vuorovaikutuksessa toisiin ihmisiin.

Varhaiskasvatuksessa sosionomin osaamisella tuetaan yksilöiden kasvua, kehitystä ja tuetaan perheiden arkea ja heidän keskinäisiä suhteitaan sekä toimitaan perustellusti eettisesti arvoriititöitä sisältävissä tilanteissa.

Varhaiskasvatuksessa sosionomilla on palvelujärjestelmän osaaminen, jota hyödynnetään palvelutarpeiden järjestämisessä perhettä tukevalla tavalla ja olla osana moniammatillisessa tiimissä asioiden eteenpäin viejänä. Oman työn kehittämiseksi sosionomin tulee kyetä ammatilliseen kriittiseen reflektioon ja miettiä omia toimintatapojaan ja kehittää niitä. Varhaiskasvattajan tulee edistää varhaiskasvatuksessa vanhempien osallistumisen mahdollisuuksia selvittämällä, miten he voivat osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Osallisuudella tarkoitetaan, että yksilöt voivat vaikuttaa siihen toimintaan, johon he osallistuvat eri tilanteissa ja ympäristöissä (Turja 2010, 33.) Tärkeää on myös edistää omaa ja työyhteisön työhyvinvointia sillä se on kaikkien etu ja heijastuu myös asiakkaan kohteluun (Talentia 2020, 51).

Tärkeänä jatkotutkimuksen aiheena olisi tarkastella isien kokemuksia kasvatusyhteistyöstä varhaiskasvattajien kanssa ja osallisuuden kokemuksia lapsen varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksessa olisi tärkeää ottaa molemmat vanhemmat mukaan ja tällöin tulisi molempien näkökulma esille. Isille pitää antaa siihen mahdollisuus ja siten on mielenkiintoista tarkastella, miten isät kokevat kasvatusyhteistyön. Usein isä jää taustalle lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa, kun äidit ovat niin innokkaita niihin tulemaan. Perhekeskeisyyttä tulisi lisätä varhaiskasvatukseen, kuten

neuvoloissakin on jo tehty ja siihen sosionomiin kompetenssilla löytyy pätevyyttä. Yleisesti ottaen äidit ovat aktiivisempia lapsensa asioissa ja isä jää helposti syrjään. Minua harmitti, kun en ollut ottanut yhtään isää haastateltavaksi. Olisi ollut mielenkiintoista saada myös isän näkökulma lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinnasta. Sosionomikoulutuksessa oli Isäseminaaripäivä, jonka oli järjestänyt ensi- ja turvakotien liitto. Siinä tuotiin esille isän mukaan ottamista lapsen asioihin. Se oli mielenkiintoinen seminaaripäivä, kun isät jää helposti syrjään lapsen asioissa, miksi näin?

Yksi äideistä ehdotti, että varhaiskasvatusta tehtäisiin koko perheen kautta ja siten nähtäisiin perheen kokonaistilanne ja voitaisiin paremmin tukea vanhemmuutta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaan yksi äideistä ehdotti ilta-aikoja keskustelulle, jos vaan päiväkotit pystyy sen järjestämään. Hän koki, että oli vaikeata järjestää töiden takia keskusteluaikaa, kun työmatkaan menee aikaa. Yhdellä äidillä oli ehdotus katsomuskasvatukseen huomioiden lapsen kulttuurin, koska lapsi ei välttämättä osallistu seurakunnan järjestämiin pikkukirkkoihin.

Toinen jatkotutkimusaiheena olisi saada lisätietoa siitä, miten perheiden välinen yhteistyö ja verkostoituminen voisi vaikuttaa lasten varhaiskasvatukseen päiväkodissa ja yhteisöllisyyden lisääntymiseen sekä edistämisen kehittämiseen voisi tarjota enemmän perheiden yhteisiä kohtaamisia. Perheiden kanssa tehtävässä työssä olisi hyvä kysellä ja kartoittaa vanhempien näkemyksiä varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin, osallistuttamalla heitä heti toimintakauden alussa. Vanhemmilta varmasti löytyy hyviä ideoita ja niitä toteuttamalla heidän osallisuutensa lisääntyy. Haastatteluissa tuli ilmi, että vanhemmat vieroksuivat ja pitivät outona ajatusta, että voivat itse olla osallisena varhaiskasvatuksessa.

Suuret kiitokset ohjaavalle opettajalle ja omalle perheelle sekä haastatteluihin osallistuneille äideille opinnäytetyön valmistumisesta.

LÄHTEET

Ahonen, L. 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Alila, K & Eskelinen, M. 2014. Vaikuta varhaiskasvatukseen. Lasten ja vanhempien kuuleminen osana varhaiskasvatuksen lainsäädäntöprosessia. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:13. Maarit Alasuutari ja Kirsti Karila Kirsi Alila ja Mervi Eskelinen Opetus- ja kulttuuriministeriö • Koulutuspolitiikan osasto • 2014. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-2678>.

Arminen, M., Helenius, J., Lång, N. & Metso, T. 2013. (toim. Lämsä, A-L.) Reissuvihkosta dialogiin. Teoksessa Verkosto vahvaksi. Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Jyväskylä: PSKustannus.

Bronfenbrenner, U. 1981. Viitattu 30.1.2020. Purpose and Perspective. [The Ecology of Human Development : Experiments by Nature and Design, Harvard University Press, 1981. ProQuest Ebook Central, http://ebookcentral.proquest.com/lib/turkuamk-ebooks/detail.action?docID=3300702. Created from turkuamk-ebooks on 2020-01-30 00:40:20.](http://ebookcentral.proquest.com/lib/turkuamk-ebooks/detail.action?docID=3300702)

Bronfenbrenner, U. 2002. Ekologisten järjestelmien teoria. Teoksessa Vasta, R (toim), Kuusi teoriaa lapsen kehityksestä. Helsinki: UNIPress Ab.

Eskola, J. & Vastamäki, J. 2015. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4., uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-Kustannus. 27–29.

Halme, N., Perälä, M. & Vuorisalmi, M. 2014. Tuki, osallisuus ja yhteistoiminta lasten ja perheiden palveluissa. Työntekijöiden näkökulma. Raportti 4/2014. Terveystieteiden tutkimuskeskus 2014. Viitattu 14.1.2020. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/114954/URN_ISBN_978-952302-110-5.pdf?sequence=1.

Heiskanen, N. 2019. Viitattu 17.2.2020. Children's Needs for Support and Support Measures in Pedagogical Documents of Early Childhood Education and Care. https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/65796/978-951-39-7868-6_vaitos08112019.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

- Hujala, E., 2010. Suuntana laadukas varhaiskasvatusta. Professori Eeva Hujalan matkassa. Tampere: Juvenes Print.
- Hujala-Huttunen, E. & Nivala, V. 1996. Yhteistyö päivähoitossa. Kasvatuksen lapsikohtainen suunnittelu yhteistyössä vanhempien kanssa. Oulu: Varhaiskasvatusta 90 Oy.
- Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy.
- Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja.
- Karila, K. & Puroila, A-M., 2001. Bronfenbrennerin ekologinen teoria. Teoksessa Karila, K., Kinos, J., Virtanen J. Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Karila, K. 2006. Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A., Rasku-Puttonen, H. (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Osuuskunta Vastapaino, 101-102.
- Kaskela, M., Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Vaajakoski: Gummerus kirjapaino Oy.
- Kauppila, R, 2005. Vuorovaikutus ja sosiaaliset taidot. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Kekkonen, M. 2012. Kasvatuskumppanuus puheena. Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoiton diskursiivisilla näyttämöillä. Tampereen Yliopisto paino Oy: Juvenes Print.
- Kekkonen, M.2012. Päivähoidon ja perheen kasvatusyhteistyön tulkinnat. Teoksessa Kasvatuskumppanuus puheena. Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoiton diskursiivisilla näyttämöillä. Tampereen Yliopisto paino Oy: Juvenes Print.
- Koivunen, P. 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Koivunen, P-L. & Lehtinen, T. 2015. Kasvu kiikarissa. Havainnoin käsikirja varhaiskasvattajille. 2.painos. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Kronqvist, E. & Jokimies, J. 2008. Vanhemmat varhaiskasvatuksen laadun arvioijina. Tuloksia Vaikuta vanhempi -selvityksestä. Stakes raportteja 22/2008. Helsinki: Valopaino Oy.
- Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M.(toim.) 2013. Lasten osallisuus kasvuyhteisössä. Teoksessa Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Nummenmaa, A-R. & Karila, K. 2011. Ammatilliset keskustelut varhaiskasvatuksessa. Helsinki: WSOY pro Oy.
- Opetushallitus 2018a. Viitattu 30.1.2010. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/lapsen-varhaiskasvatussuunnitelma-mallilomake-ja-ohjeistus>.

Opetushallitus 2018b. Viitattu 5.11.2019. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelmien-perusteet>.

Opetushallitus 2018c. Viitattu 8.1.2020.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/lapsenvarhaiskasvatussuunnitelman-ohjeistus_0.pdf.

Rimpelä, M. 2013 Kasvatuskaaoksesta yhteiseen ymmärrykseen. Lämsä, A-L (toim.). Teoksessa Verkosto vahvaksi. Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Roos, P. 2016. Lasten kerronnan vaikutus – Muuttuko mikään? Teoksessa Anttinen, M., Javanainen, H., Koivisto, P., Nätyнки, H., Ritakorpi, K. & Roos, P. Mitä kuuluu? Lapsen kertomus ja osallisuus päiväkotiarjessa. Vaasa: Waasa Graphics Oy.

Ropo, E. 2018. Sosiometriset menetelmät kasvatus-tieteellisessä tutkimuksessa. Tutkimusaineiston hankinta. Teoksessa Aarnos, E., Eskola, J., Hakala, T., Heikkinen, H., Kiviniemi, K., Lätti, J., Niikko, A., Perkkilä, P., Ropo, E., Saarela, M., Saloviita, T., Syrjälä, L., Valli, R., Wallin, A., Vastamäki, J., Vilkkä, H., Virtanen, S. & Åhlberg, M. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Suomen perustuslaki 731/1999. Annettu Helsingissä 11.6.1999. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#L2P6>.

Talentia 2017. Viitattu 5.5.2020. <https://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/>.

Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 4., painos. Helsinki: Tammi.

Turja, L., 2010. Lapset osallisina. Kohti uutta varhaiskasvatuskulttuuria. Teoksessa Turja, L. & Fonsén, E. (toim.). Suuntana laadukas varhaiskasvatus. Professori Eeva Hujalan matkassa. Tampere: Juvenes Print.

Turja, L., 2016. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. 3.painos. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Turja, L. 2018. Osallisuuden pedagogiikan jalkauttaminen varhaiskasvatuksen arkeen. Teoksessa Kangas, J., Vlasov, J., Fonsén, E. & Heikka, J. (toim.) Osallisuuden pedagogiikka varhaiskasvatuksessa 2. Suunnittelu, toteuttaminen ja kehittäminen. Helsinki: Kopio Niini Oy.

Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 20§. Annettu Helsingissä 13.7.2018. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>.

Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 3§,10. Annettu Helsingissä 13.7.2018. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>.

Venninen, T., Leinonen, J., Rautavaara-Hämäläinen, M. & Purola, K.2011. "Lähes aina haettaessa sanotaan, että ihan ok päivä – mitä se lopulta tarkoittaa?" Socca – Pääkaupunkiseudun osaamiskeskus. Työpapereita 2011:2. Viitattu 9.5.2020. http://www.socca.fi/files/1618/Lasten_vanhempien_ja_henkilokunnan_osallisuus_paakaupunkiseudun_paivakodeissa_2011.pdf.

Viinikka, A., Sourander, J. & Oksanen E. 2014. Reflektiivinen työote. Teoksessa Viinikka, A.(toim). Mentalisaatio, perheiden kohtaamisessa. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto. 70–71.

Vilen, M., Leppämäki, P. & Ekström, L. 2008. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. Helsinki: WSOY.

Vilkka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4., uudistettu painos. Jyväskylä. PS-Kustannus.

Tutkimuslupa / Pyysalo Sisko

Sosionomiopiskelija Sisko Pyysalo on anonut lupaa opinnäytetyöhönsä liittyvään tutkimukseen aiheesta: Vanhempien kokemukset osallisuudesta ja lapsen varhaiskasvatussuunitelman laatimisessa [REDACTED] päiväkodissa. Sisko Pyysalo opiskelee Turun ammattikorkeakoulussa.

Tutkimus on laadullinen tapaustutkimus, joka tehdään haastattelemalla viittä eri vanhempaa, joiden lapset ovat hoidossa [REDACTED] päiväkodissa. Vanhempien haastattelut toteutetaan kesän 2019 aikana. Opinnäytetyön tutkimustulokset luovutetaan [REDACTED] varhaiskasvatuksen käyttöön opinnäytetyön valmistuttua.

Päätös:

Myönnän sosionomiopiskelija Sisko Pyysalolle luvan opinnäytetyöhönsä liittyvään tutkimukseen aiheesta: Vanhempien kokemukset osallisuudesta lapsen varhaiskasvatussuunitelman laatimisessa [REDACTED] päiväkodissa. Tutkimukseen liittyvät haastattelut toteutetaan kesän 2019 aikana.

[REDACTED]
Varhaiskasvatuspäällikkö

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu

Täytäntöönpano

Sisko Pyysalo
sivistysjohtaja
sivistyslautakunta

Lisätietoja antaa

[REDACTED] varhaiskasvatuspäällikkö

Teemahaastattelurunko itselleni tueksi ohjaamaan haastattelua vanhemman kanssa

Varhaiskasvatus:

- Mikä sinulle on tärkeää lapsesi varhaiskasvatuksessa?
- Kerro, mikä on mielestäsi laadukasta varhaiskasvatusta ja mitä siihen pitäisi kuulua? - Kuvaile ympäristöä/tiloja, jossa olet tehnyt lapsesi varhaiskasvatussuunnitelmaa päiväkodin henkilön kanssa?

Kasvatusyhteistyö:

- Kuvaile, mitä sana kasvatusyhteistyö tuo sinulle mieleen?
- Kuvaile, miten olet kokenut kasvatusyhteistyön päiväkodin henkilöstön kanssa?
- Kerro, minkälaisia kokemuksia sinulla on lapsesi asioiden puheeksi ottamisesta henkilökunnan kanssa?
- Kerro, millaisia kokemuksia sinulla on lapsesi varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta päiväkodilla?
- Miten sinua on tuettu lapsesi kasvatuksessa päiväkodin taholta? - Minkälaisiin asioihin haluaisit saada tukea päiväkodin henkilökunnalta?

Osallisuus:

- Mitä mielestäsi osallisuus tarkoittaa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tekemisessä?
- Kuvaile, miten toivoisi/haluaisit osallisuutesi näkyvän lapsesi varhaiskasvatussuunnitelmassa? - Kerro, miten haluaisit/millä tavoin saada tietoa lapsesi päivästä päiväkodissa? (reissuvihko, Wilma, sähköposti, kännykkä vai jokin muu tapa)